

VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA MARIBOR

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV DAVČNE REFORME NA OBDAVČITEV SAMOSTOJNEGA
PODJETNIKA IN DRUŽBENIKA GOSPODARSKE DRUŽBE**

Ime in priimek: Mateo Šilovinc

Študent študija ob delu

Številka indeksa: 11190122448

Študijski program: Računovodja

Mentorica: mag. Sonja Kuhar

Maribor, december 2008

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Mateo ŠILOVINAC, št. indeksa 11190122448, sem avtor diplomskega dela z naslovom VPLIV DAVČNE REFORME NA OBDAVČITEV SAMOSTOJNEGA PODJETNIKA IN DRUŽBENIKA GOSPODARSKE DRUŽBE, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. Sonje KUHAR.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo diplomsko delo izključno rezultat mojega dela;
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev, na katera se sklicujem v diplomskem delu, navedena oziroma citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oziroma misli kot mojih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/2007 – ZAPS), prekršek pa podleže tudi ukrepom VSŠ Academia, skladno z njenimi pravili;
- skladno z 32. členom ZAPS dovoljujem VSŠ Academia objavo diplomskega dela na spletnem portalu šole.

Maribor, 01. 12. 2008

Podpis študenta:

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici mag. Sonji Kuhar za strokovno vodenje, svetovanje in pomoč pri pisanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se vsem profesorjem in zaposlenim na Višji strokovni šoli Academia v Mariboru za razumevanje, nasvete in pomoč med študijem.

Zahvaljujem se lektorici mag. Suzani Jakoša, prof. slov., ki je jezikovno pregledala diplomsko delo.

Hvala tudi moji družini, ki mi je med študijem stala ob strani in me vzpodbujala.

POVZETEK

V diplomskem delu so na kratko predstavljeni davčni sistem v Sloveniji, davki kot fiskalni prihodki po vrsti in strukturi, davki v Evropski uniji in davčna reforma, ki se je začela z osamosvojitvijo Slovenije.

V okviru davčne reforme so podrobneje prikazani primerjava obdavčitve samostojnega podjetnika in družbenika gospodarske družbe ter vpliv davčne reforme na njuno obdavčitev v letih 2005, 2006 in 2007.

Glavna namena davčne reforme sta povečanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva, prestrukturiranje gospodarstva v smeri večje tehnološke zahtevnosti in višje dodane vrednosti ter večjega zaposlovanja. Rezultati analize pa kažejo, da so spremembe davčne zakonodaje povzročile večjo davčno obremenitev, tako za samostojnega podjetnika kot za družbenika gospodarske družbe. Davčna obremenitev se je povečala predvsem zaradi ukinitve olajšav za investicije. Nadpovprečna davčna obremenitev pa povzroča, da se slovensko gospodarstvo oddaljuje od enega izmed glavnih ciljev davčne reforme, to je povečanja konkurenčnosti na domačem in svetovnih trgih.

Ključne besede: davek, davčna reforma, efektivna obdavčitev, samostojni podjetnik, družbenik gospodarske družbe, dobiček

ABSTRACT

The diploma thesis briefly presents the Slovenian tax system, taxes as fiscal revenues with regard to their type and structure, taxes in the European Union, as well as the tax reform that started after Slovenia had gained independence.

Within the tax reform framework, the thesis presents a detailed comparison of taxation for sole entrepreneurs and company partners, as well as the influence of the tax reform on their taxation in 2005, 2006 and 2007, respectively.

The main objectives of the tax reform have been to increase competitiveness of the Slovenian economy, economic restructuring into the direction of greater technological complexity, an increased added value and better employment opportunities. However, the results have shown that the changes to the tax legislation have caused greater tax load for both sole entrepreneurs and company partners. The tax load has increased primarily due to the termination of investment incentives. The above average tax load has caused the Slovenian economy to start drifting away from one of the primary objectives of the tax reform, namely to increase the competitiveness of the Slovenian economy on the domestic and global markets.

Key words: tax, tax reform, effective taxation, sole entrepreneur, company partner, profit

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	10
1.1 Opredelitev obravnavane teme	10
1.2 Namen, cilji in osnovne trditve diplomskega dela	11
1.3 Predpostavke in omejitve.....	12
1.4 Predvidene metode raziskovanja	12
2 DAVKI IN DAVČNI SISTEM V SLOVENIJI	14
2.1 Značilnosti in cilji davkov	14
2.2 Delovanje davčnega sistema v Sloveniji	15
2.3 Davki kot fiskalni prihodki v Sloveniji	17
2.4 Davki v Evropski uniji.....	24
2.5 Pregled neposrednih in posrednih davkov v Sloveniji	30
2.5.1 Neposredni davki v Sloveniji	31
2.5.2 Posredni davki v Sloveniji.....	32
3 DAVČNA REFORMA V SLOVENIJI.....	34
3.1 Davčni sistem v Sloveniji do leta 1991	34
3.2 Obdobje od začetka tranzicije do vstopa Slovenije v Evropsko unijo	35
3.2.1 Dohodnina	39
3.2.2 Davek od dobička pravnih oseb	40
3.2.3 Davek na dodano vrednost	41
3.3 Vstop Slovenije v Evropsko unijo.....	41
3.4 Davčne reforme v obdobju od leta 2005 do 2007	43
3.5 Namen in cilji zadnje reforme	45
4 VPLIV DAVČNE REFORME NA OBDAVČITEV SAMOSTOJNEGA PODJETNIKA IN DRUŽBENIKA GOSPODARSKE DRUŽBE	46
4.1 Vpliv davčne reforme na obdavčitev samostojnega podjetnika v letih 2005, 2006 in 2007	47

4.2 Vpliv davčne reforme na obdavčitev družbenika gospodarske družbe v letih 2005, 2006 in 2007	52
4.3 Primerjava efektivne obdavčitve samostojnega podjetnika in družbenika gospodarske družbe	57
4.3.1 Efektivna obdavčitev ob enakem dobičku v letih 2005, 2006 in 2007	58
4.3.2 Efektivna obdavčitev ob različnih dobičkih v letu 2007	61
5 OCENA DAVČNE REFORME	66
6 SKLEP	69
7 LITERATURA IN VIRI	71
7.1 Literatura	71
7.2 Viri	72

KAZALO TABEL

Tabela 1: Višina posameznih prihodkov v skupnih prihodkih konsolidirane globalne bilance javnega financiranja v letih od 2003 do 2007 (v tisočih EUR)	20
Tabela 2: Struktura posameznih prihodkov v skupnih prihodkih konsolidirane globalne bilance javnega financiranja v letih od 2003 do 2007 (v %)	21
Tabela 3: Višina posameznih vrst davkov v davčnih prihodkih konsolidirane globalne bilance javnega financiranja v letih od 2003 do 2007 (v tisočih EUR)	22
Tabela 4: Stopnje DDV v državah članicah EU v letu 2007	25
Tabela 5: Najvišje mejne davčne stopnje pri dohodnini v EU 27 za leto 2007	27
Tabela 6: Najvišje upoštevane davčne stopnje davka od dohodka pravnih oseb v EU v letih 1995, 2000, 2005 in 2008	29
Tabela 7: Pregled davkov v davčnem sistemu Slovenije	38
Tabela 8: Višina vlaganj v investicije in izračun višine dovoljenih olajšav po letih (v EUR) ..	48
Tabela 9: Višina splošne olajšave za leta 2005, 2006 in 2007	48
Tabela 10: Obdavčitev samostojnega podjetnika v letih 2005, 2006 in 2007 (v EUR)	49
Tabela 11: Višina vlaganj v investicije in izračun višine dovoljenih olajšav po letih (v EUR)	52
Tabela 12: Obdavčitev družbenika gospodarske družbe v letih 2005, 2006 in 2007 (v EUR) ..	54
Tabela 13: Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika pri ustvarjenem bruto dobičku 20.000 evrov	58
Tabela 14: Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika pri ustvarjenem bruto dobičku 40.000 evrov	59
Tabela 15: Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika pri ustvarjenem bruto dobičku 60.000 evrov	59
Tabela 16: Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika ob različnih dobičkih v letu 2007	62

KAZALO GRAFIKONOV

Graf 1: Grafični prikaz udeležbe posameznih davkov v davčnih prihodkih v letih 2005, 2006 in 2007	23
Graf 2: Plačani davki in neto dobiček samostojnega podjetnika v letu 2005.....	51
Graf 3: Plačani davki in neto dobiček samostojnega podjetnika v letu 2006.....	51
Graf 4: Plačani davki in neto dobiček samostojnega podjetnika v letu 2007.....	51
Graf 5: Plačani davki in neto dobiček družbenika v letu 2005.....	56
Graf 6: Plačani davki in neto dobiček družbenika v letu 2006.....	56
Graf 7: Plačani davki in neto dobiček družbenika v letu 2007.....	56
Graf 8: Efektivna obdavčitev pri različnih višinah dobička v letih 2005, 2006 in 2007.....	60
Graf 9: Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika	64

1 UVOD

1.1 Opredelitev obravnavane teme

Preteklo leto so ponovno zaznamovale velike spremembe na področju davčne zakonodaje, saj je s prvim januarjem 2007 začelo veljati sedem novih davčnih zakonov. Sprejeti paket davčnih zakonov pomeni nadaljevanje davčne reforme, katere začetki segajo že v leto 1991, ko je Slovenija po osamosvojitvi morala oblikovati novo pravno ureditev.

Davki vselej odražajo družbenopolitično in ekonomsko ureditev določene družbe. Tako kot se je razvijala in krepila politična demokracija, so se vzporedno razvijali in zgodovinsko preoblikovali tudi davki in davčni sistemi. Med članicami Evropske unije (EU) potekajo postopki za čim večjo harmonizacijo davkov, kar je za Slovenijo kot članico integracije pomembno, saj vpliva tudi na njen davčni sistem. Določene davčne oblike se odpravljajo, druge se na novo uvajajo. Seveda pa je proces popolne harmonizacije dolgotrajen, saj se države članice ne odrekajo zlahka svoji nacionalni suverenosti na tem področju (Gubenšek, 2007, 6).

Z vstopom Slovenije v EU se je moral preoblikovati tudi slovenski davčni sistem, ki mora izpolnjevati določene zahteve EU. Zaradi velikih sprememb v zadnjih letih na tem področju je davčna reforma aktualen predmet razprav. Prav zaradi aktualnosti navedene tematike sem se odločil za preučitev vpliva davčne reforme na obdavčitev samostojnega podjetnika in družbenika gospodarske družbe.

V diplomskem delu so predstavljeni davčni sistem v Sloveniji, davki kot fiskalni prihodki, višina in struktura prihodkov državnega proračuna ter višina in struktura davčnih prihodkov v celotnih prihodkih državnega proračuna v Sloveniji.

V nadaljevanju je analiziran vpliv sprememb davčne zakonodaje v zadnjih treh letih na poslovanje samostojnih podjetnikov in malih gospodarskih družb. Z raziskavo želim ugotoviti:

1. vpliv davčne reforme na poslovanje samostojnega podjetnika v letih od 2005 do 2007;
2. vpliv davčne reforme na poslovanje gospodarske družbe v letih od 2005 do 2007 in
3. ali je imela davčna reforma v posameznih letih enak vpliv na njuno poslovanje.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve diplomskega dela

Namen

Z izbrano temo diplomskega dela sem želel ugotoviti, kakšna sta davčni sistem v Sloveniji in veljavna zakonodaja na tem področju.

Cilj

Cilj diplomskega dela je predstavitev davčnega sistema v Sloveniji nekoč in danes. Ugotoviti želim, kako spremembe davčne zakonodaje vplivajo na razbremenitev slovenskega gospodarstva in oblikovanje pogojev za njegovo večjo konkurenčnost na svetovnih trgih. Glavni namen davčne reforme je namreč povečanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva, prestrukturiranje gospodarstva v smeri večje tehnološke zahtevnosti, višje dodane vrednosti in večjega zaposlovanja. Z raziskovalnim delom sem želel ugotoviti dejanski vpliv davčne reforme in oceniti učinke na dohodke posameznih skupin zavezancev.

Osnovne trditve diplomskega dela

Davčna reforma in veljavna davčna zakonodaja zadnjih treh let sta privedli do povišanja davčnih obremenitev samostojnega podjetnika in družbenika gospodarske družbe.

Povišane davčne obveznosti zmanjšujejo konkurenčnost gospodarstva, saj podjetjem jemljejo potrebni kapital za naložbe v rast in razvoj.

Zaradi razlike v načinu obdavčitve samostojnega podjetnika in družbenika gospodarske družbe, davčna reforma nanju ni imela enakega vpliva, saj je bila v letu 2005 pri družbeniku in samostojnem podjetniku efektivna davčna stopnja odvisna od višine ustvarjenega dobička, v letih 2006 in 2007 pa to velja le še za samostojnega podjetnika.

1.3 Predpostavke in omejitve

Zaradi priključitve Slovenije k EU mora Slovenija vzpostaviti davčni sistem, ki bo ustrezal mednarodnim standardom in zahtevam EU, z ustrezno davčno politiko pa mora zagotoviti tudi konkurenčnost slovenskega gospodarstva.

Pri pripravi na pisanje diplomskega dela sem ugotovil, da je premalo strokovne literature, ki bi celovito obravnavala davčno reformo.

V raziskovalnem delu diplomskega dela ob določenih predpostavkah analiziram le vpliv dveh davčnih zakonov (zakona o dohodnini in zakona o davku od dohodkov pravnih oseb) na poslovanje samostojnega podjetnika in gospodarske družbe. Vpliv celotne davčne zakonodaje na poslovanje (npr. vpliv sprememb zakona o dohodnini na zaposlene pri samostojnem podjetniku in v gospodarski družbi, vpliv sprememb zakona o davku na izplačane plače na poslovanje delodajalca, vpliv zakona o davku na dodano vrednost na povišanje ali znižanje stroškov poslovanja ...) bi lahko izkrivila osnovni namen analize.

1.4 Predvidene metode raziskovanja

Za teoretični del diplomskega dela sem uporabil literaturo, strokovne revije in periodični tisk, ki so na voljo. V teoretičnem delu sem uporabil deskriptivni pristop, v praktičnem delu pa analitičnega.

V praktičnem delu diplomskega dela sem za prikaz finančnega učinka davčne reforme na poslovanje samostojnega podjetnika in družbenika družbe z omejeno odgovornostjo uporabil lastni izračun.

2 DAVKI IN DAVČNI SISTEM V SLOVENIJI

Davki so instrument javnih prihodkov, s katerim država od subjektov, ki so pod njeno davčno oblastjo, na prisilen način pobira denarna sredstva brez neposrednega povračila, z namenom pokritja svojih finančnih potreb ter doseganja drugih ekonomskih in socialnih ciljev (Verlag Dashöfer, 2008, 2).

2.1 Značilnosti in cilji davkov

Splošne značilnosti davkov so (Gubenšek, 2007, 6, 7):

- obveznost (prisila) dajatve: davčna obveznost je zakonita obveznost, ki jo mora davčni zavezanec izpolniti, kar oblastveni organi zagotavljajo s sredstvi državne prisile;
- dajatev ne temelji na neposredni protistoritvi: plačani davki torej ne nudijo neposrednega nadomestila plačniku davka v obliki storitve oblastvenih organov v njegovo korist;
- značilni so dvojni cilji in učinki: fiskalni in nefiskalni; davki nimajo samo fiskalnih ciljev in učinkov zagotavljanja denarnih sredstev za delovanje države, ampak tudi nefiskalne, predvsem na ekonomskem in socialnem področju;
- nevračljivost pobranih davkov: država postane lastnik na račun davkov pobranih denarnih sredstev, kar pomeni, da jih tudi v primeru morebitnega presežka proračunskih prihodkov nad odhodki ne vrača plačniku davka;
- nedoločenost porabe pobranih davkov: medtem ko je za pobrane prispevke določena namenska poraba, so z davki zbrana sredstva namenjena za pokritje vseh izdatkov države, ne glede na namen porabe;
- davki se pobirajo v javnem interesu – država jih uvede in pobira za zadovoljevanje splošnih, skupnih ali kolektivnih družbenih potreb;
- davki so denarni prihodki države: praviloma se plačujejo v denarju in le izjemoma se lahko pobirajo v naravi.

Pomembno vprašanje v davčni teoriji je vprašanje davčnih ciljev. Praksa potrjuje, da sodobne države z davki ne zasledujejo zgolj finančnih ciljev, temveč da so davki hkrati sredstvo ekonomske, socialne, demografske in drugih sorodnih vrst politike. Včasih država z njimi zasleduje tudi statistične cilje, da na podlagi njih opazuje določena kvantitativna gibanja (Žibert, 2003, 43).

2.2 Delovanje davčnega sistema v Sloveniji

Davčni sistem predstavlja vse davčne oblike neke države, med katere prištevamo vse davke, takse, nadomestila, subvencije in dotacije, ki jih država dobi ali da.

Vsak davčni sistem naj bi imel naslednje lastnosti (Kolenc, Maučec in Slavič, 2005, 22):

- Davčni sistem mora biti pravičen, kar pomeni, da mora vsak davčni zavezanec prispevati k financiranju države. Za pravičnost davčnega sistema obstaja načelo horizontalne izenačenosti, ki zahteva enako obravnavanje posameznikov, ki so v enakem položaju glede na relevantne značilnosti, in načelo vertikalne izenačenosti, ki pa zahteva različno obravnavanje posameznikov, ki so v različnem položaju glede relevantnih značilnosti.
- Davčni sistem mora biti tak, da čim manj posega v ekonomske odločitve oziroma da povzroča čim manjšo ekonomsko izgubo učinkovitosti,
- Davčni sistem mora biti tak, da so stroški pobiranja davkov, stroški upravljanja in stroški izpolnjevanja davčne obveznosti v primerjavi s celotno vrednostjo pobranih davkov nizki.

Davčni sistemi držav se ne razlikujejo samo na podlagi predmeta obdavčevanja, ampak tudi glede na delež določenih javnih prihodkov v strukturi prihodkov javnega (fiskalnega) značaja. V razvitih državah, kjer je dohodek na posameznika razmeroma visok, bo tudi delež davka na dohodek in premoženje večji kot v državah v razvoju. V državah, v katerih je dohodek prebivalcev razmeroma nizek, morajo davčne oblasti pokrivati primanjkljaj javnih prihodkov s prometnim davkom in z davkom na potrošnjo.

Glede na politično raven je znano, da desnosredinske vlade želijo politiko nizkih davkov in zmanjševanje davka na dohodek glede na prometne davke in davke na potrošnjo. Levosredinske vlade pa se zavzemajo za širjenje javnega sektorja, s čimer razumemo tudi višje obdavčevanje in natančnejše obdavčevanje dohodka (Kovač, 2004, 12).

Davčni sistem pomeni celovitost davčnih oblik določene države. Davčnopравни sistem Slovenije temelji na Ustavi Republike Slovenije in je urejen s predpisi, ki so del celotne finančne zakonodaje. V Sloveniji govorimo o davčnem pluralizmu, kar pomeni, da država obdavčuje davčne zavezance z več davki. Sistem, v katerem se uporablja več davčnih oblik, je značilen za države s sodobnim davčnim sistemom.

Za področje davkov je pristojno Ministrstvo za finance, Davčna uprava Republike Slovenije (DURS) pa deluje kot samostojni organ v sestavi tega ministrstva. Sestavljajo jo generalni davčni urad, posebni davčni urad in 15 davčnih uradov.

Davčna uprava Republike Slovenije opravlja naloge davčne službe, ki so (http://www.durs.gov.si/si/o_davcni_upravi_rs/organizacija_in_naloge_davcne_sluzbe/, 2007):

- pobiranje davkov in drugih obveznih dajatev;
- izvajanje nadzora nad zakonitostjo, pravilnostjo in pravočasnostjo izpolnjevanja davčnih obveznosti, določenih s predpisi o obdavčevanju;
- preprečevanje in odkrivanje davčnih prekrškov ter drugih kaznivih ravnanj, določenih v predpisih, prisilna izterjava denarnih terjatev države in samoupravnih lokalnih skupnosti na podlagi zakona;
- izvajanje predpisov EU in mednarodnih pogodb, ki obvezujejo Slovenijo;
- sodelovanje z mednarodnimi organizacijami in s strokovnimi združenji s področja davkov;
- proučevanje in analiziranje delovanja davčnega sistema in ukrepov davčne politike ter dajanje pobud za reševanje zadev s tega področja;
- opravljanje drugih nalog, določenih z zakonom ali s predpisom na podlagi zakona.

Davčna uprava Republike Slovenije izvaja naloge davčne službe v skladu z zakoni, ki urejajo obdavčevanje in postopek v zvezi z obdavčevanjem, z zakonom, ki ureja inšpekcijski nadzor, z drugimi predpisi ter mednarodnimi pogodbami, ki obvezujejo Slovenijo, in v skladu z Zakonom o davčni službi (Ur. l. RS, št. 1/2007 – UPB2).

2.3 Davki kot fiskalni prihodki v Sloveniji

Država zadovoljuje svoje potrebe z denarnimi sredstvi, ki jih pridobi z gospodarsko dejavnostjo ali na podlagi javnopravnih predpisov. Osnova javnih financ je zadovoljevanje skupnih potreb. Osnova za financiranje države je določena že z Ustavo Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 33/1991).

Država in lokalne skupnosti pridobivajo sredstva za uresničevanje svojih nalog z davki in drugimi obveznimi dajatvami ter s prihodki od lastnega premoženja (1. odstavek 146. člena Ustave Republike Slovenije).

Država z zakonom predpisuje davke, carine in druge dajatve. Lokalne skupnosti predpisujejo davke in druge dajatve ob pogojih, ki jih določata ustava in zakon (147. člen Ustave Republike Slovenije).

Država s tako pridobljenim denarjem:

- organizira svoja telesa in organe;
- vpliva na gospodarstvo in posameznika;
- vpliva na državne aktivnosti;
- izvršuje oblast.

Predvideni prihodki in drugi prejemki ter predvideni odhodki in drugi izdatki države ali občine morajo biti zajeti v proračunu države ali občine, ki je akt državnega zbora oziroma akt občinskih svetov.

Javne finance v Sloveniji ureja Zakon o javnih financah (Ur. l. RS, št. 79/1999 – ZJF), ki ureja sestavo, pripravo in izvrševanje proračuna Republike Slovenije in proračunov lokalnih skupnosti, upravljanje s premoženjem države in občin, zadolževanje države oziroma občin, poročila države oziroma občin, upravljanje njihovih dolgov, računovodstvo in proračunski nadzor. ZJF tudi določa pravila, ki se uporabljajo za Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije in Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, za javne sklade, javne zavode in agencije (Markovič-Hribernik in Jagrič, 2007, 5).

Javnofinančni tokovi zajemajo štiri blagajne javnih financ, ki tvorijo globalno bilanco javnih financ države:

- državni proračun,
- občinske proračune,
- Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije in
- Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

Vse štiri blagajne skupaj potrošijo skoraj polovico ustvarjenega bruto družbenega proizvoda. Ta sredstva oblastveni organi zagotovijo s predpisovanjem davkov in drugih obveznih dajatev (Milost in Milunovič, 2001, 1).

V skladu z 11. členom ZJF in v skladu z novo ekonomsko klasifikacijo se prihodki v bilanci prihodkov in odhodkov proračuna Republike Slovenije izkazujejo glede na njihove ekonomske značilnosti in jih delimo na šest osnovnih skupin:

1. davčni prihodki,
2. nedavčni prihodki,
3. kapitalski prihodki,
4. prejete donacije,
5. transferni prihodki in
6. sredstva, prejeta iz EU.

Davčni prihodki zajemajo vse vrste obveznih, nepovratnih in nepoplačljivih dajatev, ki jih davkoplačevalci vplačujejo v dobro proračunov. Med davčne prihodke v skladu z opredelitvijo v 51. členu Pravilnika o enotnem kontnem načrtu za proračun, proračunske

uporabnike in druge osebe javnega prava (Ur. l. RS, št. 54/2002 – pravilnik o enotnem kontnem načrtu), uvrščamo:

- davke na dohodek fizičnih in dohodek pravnih oseb,
- prispevke za socialno varnost,
- davke na plačilno listo,
- davke na premoženje,
- domače davke na blago in storitve,
- davke na mednarodno trgovino in transakcije,
- druge davke.

Nedavčni prihodki so druga skupina tekočih prihodkov, v katere v skladu z 52. členom pravilnika o enotnem kontnem načrtu uvrščamo prihodke iz naslova udeležbe na dobičku javnih podjetij, javnih institucij in drugih podjetij, prihodke od obresti, prihodke od upravljanja z državnim oziroma občinskim premoženjem, takse in pristojbine, prihodke od prodaje blaga in storitev posameznih proračunskih uporabnikov in druge dodatne prostovoljne prispevke za socialno varnost.

Davčni in nedavčni prihodki skupaj tvorijo tekoče javnofinančne prihodke.

Kapitalski prihodki so v skladu s 53. členom pravilnika o enotnem kontnem načrtu prihodki iz naslova prodaje stvarnega premoženja, nematerialnega premoženja, zalog in blagovnih rezerv.

Med prejete donacije iz domačih in tujih virov štejemo v skladu s 54. členom pravilnika o enotnem kontnem načrtu nepovratna plačila in prostovoljna nakazila sredstev, prejeta bodisi iz domačih virov bodisi iz tujine.

Med transferne prihodke spadajo v skladu s 55. členom pravilnika o enotnem kontnem načrtu vsa sredstva, ki jih posamezna institucija javnega financiranja prejme iz drugih javnofinančnih institucij, in predstavljajo transfere med posameznimi institucijami. Pri sestavi globalne bilance javnega financiranja se transferni prihodki konsolidirajo s transfernimi odhodki, saj ne predstavljajo končne porabe, temveč le transfer v druge javnofinančne institucije.

Med prejeta sredstva iz EU spadajo vsa sredstva, ki jih Slovenija prejme iz naslova izvajanja skupne evropske kmetijske politike, iz strukturnih in kohezijskega sklada EU, in sredstva, ki jih Slovenija prejme iz proračuna EU in drugih evropskih institucij.

V nadaljevanju sta podrobno prikazani višina in struktura posameznih prihodkov v skupnih prihodkih konsolidirane globalne bilance javnega financiranja.

Tabela 1: Višina posameznih prihodkov v skupnih prihodkih konsolidirane globalne bilance javnega financiranja v letih od 2003 do 2007 (v tisočih EUR)

	2003	2004	2005	2006	2007
Prihodki, skupaj (v 1000 EUR)	10.338.111	11.196.191	11.976.085	12.958.693	14.006.087
Davčni prihodki	9.560.470	10.210.728	10.883.952	11.761.990	12.757.942
Nedavčni prihodki	622.713	676.656	633.268	633.312	709.227
Kapitalski prihodki	66.169	86.593	113.424	166.795	136.551
Prejete donacije	55.849	7831	9067	5370	11.872
Transforni prihodki	32.911	31.449	33.967	42.811	42.500
Sredstva, prejeta iz EU	0	182.933	302.407	348.416	347.997

Vir: Bilten javnih financ, 2008

V skupnih prihodkih konsolidirane globalne bilance javnega financiranja prevladujejo davčni prihodki. Na osnovi prejšnje tabele je izračunana struktura posameznih prihodkov v skupnih prihodkih in prikazana v naslednji tabeli.

Tabela 2: Struktura posameznih prihodkov v skupnih prihodkih konsolidirane globalne bilance javnega financiranja v letih od 2003 do 2007 (v %)

	2003	2004	2005	2006	2007
Prihodki, skupaj (v %)	100	100	100	100	100
Davčni prihodki	92,48	91,20	90,88	90,77	91,09
Nedavčni prihodki	6,02	6,04	5,29	4,89	5,06
Kapitalski prihodki	0,64	0,77	0,95	1,29	0,97
Prejete donacije	0,54	0,07	0,08	0,04	0,08
Transferi prihodki	0,32	0,28	0,28	0,33	0,30
Sredstva, prejeta iz EU	0,00	1,63	2,53	2,69	2,48

Vir: Raziskava 2008 na podlagi podatkov iz tabele 1

Davčni prihodki predstavljajo v skupnih prihodkih več kot 90-odstotni delež. Struktura prihodkov se v opazovanem obdobju bistveno ne spreminja. Višina in struktura posameznih vrst davkov v davčnih prihodkih sta prikazani v nadaljevanju.

Tabela 3: Višina posameznih vrst davkov v davčnih prihodkih konsolidirane globalne bilance javnega financiranja v letih od 2003 do 2007 (v tisočih EUR)

	2003	2004	2005	2006	2007
70 Davčni prihodki (v 1000 EUR)	9.560.470	10.210.728	10.883.952	11.761.989	12.757.941
700 Davki na dohodek in dobiček	1.921.718	2.115.163	2.241.947	2.735.294	2.917.670
Dohodnina	1.473.570	1.596.240	1.647.720	1.792.964	1.804.427
Davek od dohodkov pravnih oseb	448.148	518.923	594.227	942.330	1.113.243
701 Prispevki za socialno varnost	3.501.988	3.753.129	3.987.693	4.231.224	4.597.973
Prispevki zaposlenih	1.864.979	2.004.327	2.133.797	2.262.935	2.464.786
Prispevki delodajalcev	1.381.452	1.485.930	1.582.684	1.682.844	1.831.132
Prispevki samozaposlenih	173.067	186.382	200.428	211.878	225.118
Drugi prispevki za socialno varnost	82.490	76.490	70.784	73.567	76.937
702 Davki na plačilno listo in delovno silo	448.273	491.053	526.193	472.934	418.141
703 Davki na premoženje	143.629	164.886	170.396	189.124	206.421
704 Domači davki na blago in storitve	3.399.171	3.574.570	3.914.698	4.077.290	4.498.576
Davki od prometa proizvodov in storitev	6118	0	0	0	0
Davek na dodano vrednost	2.188.501	2.250.531	2.535.897	2.715.982	2.906.674
Trošarine	825.370	908.029	960.953	955.948	1.157.853
Drugi domači davki na blago in storitve	379.182	416.010	417.848	405.360	434.049
705 Davki na mednarodno trgovino in tra.	144.603	80.698	39.060	50.681	117.079
706 Drugi davki	1088	31.229	3965	5442	2081

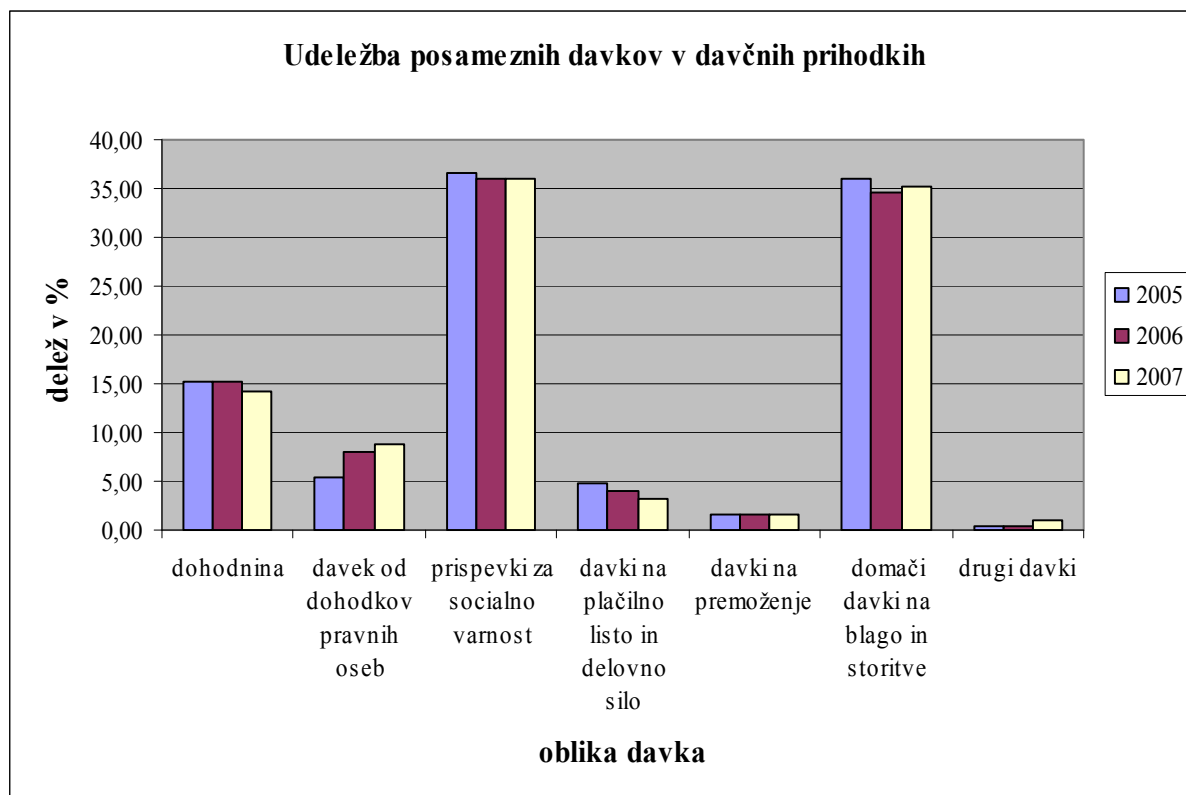
Vir: Bilten javnih financ, 2008

Prispevki za socialno varnost se zbirajo v zavodih, večina premoženjskih davkov, davkov od iger na srečo in davkov od prometa z nepremičninami pa se zbira v občinskih proračunih.

Drugi davki se stekajo v državni proračun. Med najpomembnejšimi davčnimi prihodki so prispevki za socialno varnost, kamor uvrščamo prispevke zaposlenih, prispevke delodajalcev in samozaposlenih ter druge prispevke za socialno varnost. Sledijo jim domači davki na blago in storitve, kamor uvrščamo predvsem davek na dodano vrednost in trošarine. Na tretjem mestu je dohodnina, katere delež je nad desetimi odstotki vseh davčnih prihodkov, deleži preostalih davkov pa so manjši od desetih odstotkov vseh davčnih prihodkov.

Struktura posameznih vrst davkov v davčnih prihodkih v letih 2005, 2006 in 2007 je v nadaljevanju prikazana grafično.

Graf 1: Grafični prikaz udeležbe posameznih davkov v davčnih prihodkih v letih 2005, 2006 in 2007

Vir: Raziskava 2008 na podlagi podatkov iz tabele 3

Čeprav je dohodnina kot vir davčnih prihodkov v rahlem upadanju, ugotavljamo, da se krepi udeležba neposrednih davkov, predvsem davka od dohodkov pravnih oseb. Struktura prispevkov za socialno varnost v davčnih prihodkih ostaja nespremenjena, davki na plačilno listo in delovno silo pa se znižujejo. Od leta 2005 do leta 2007 pa pada tudi udeležba domačih

davkov na blago in storitve. Iz prikazane strukture davkov je razvidno, da slovenska davčna politika temelji predvsem na posrednih davkih.

2.4 Davki v Evropski uniji

Davčna politika EU je usmerjena predvsem v zagotavljanje temeljnih svoboščin – prostega pretoka blaga, storitev, oseb in kapitala. V tem smislu je politika EU bolj usmerjena na področje posrednih davkov – DDV in trošarin, medtem ko na področju neposrednih davkov stremi predvsem k odpravljanju škodljive davčne prakse (Bohorič in Oštir, 2006, 38).

Pri obravnavanju posrednih davkov na evropskem notranjem trgu je v ospredju davek na dodano vrednost, predvsem zaradi obsega sredstev, ki jih prispeva v proračun. Za visoko stopnjo usklajenosti davka na dodano vrednost je pomembna šesta direktiva, ki določa osnovo za DDV v EU, njene bistvene elemente pa so v svojo zakonodajo morale vgraditi tudi vse države kandidatke, ki se pogajajo za vstop. Šesta smernica pa ne predpisuje davčnih stopenj, kar pomeni, da jih države članice lahko določijo same. Določeno je le, da je splošna stopnja le ena, in ne sme biti nižja od 15 odstotkov. V posamezni državi članici pa se lahko predpišeta le dve znižani stopnji, od katerih nobena ne sme biti nižja od petih odstotkov.

Iz naslednje tabele je razvidno, da vse države članice upoštevajo navodila glede minimalne višine splošne stopnje, nekatere pa še odstopajo od določil šeste smernice o višini minimalne znižane stopnje.

Tabela 4: Stopnje DDV v državah članicah EU v letu 2007

Država članica	Super znižana stopnja (%)	Znižana stopnja (%)	Splošna stopnja (%)
Avstrija	-	10	20
Belgija	-	6	21
Bolgarija	-	7	20
Ciper	-	5/8	15
Češka	-	5	19
Danska	-	-	25
Estonija	-	5	18
Finska	-	8/17	22
Francija	2,1	5,5	19,6
Grčija	4,5	9	19
Irska	4,4	13,5	21
Italija	4	10	20
Latvija	-	5	18
Litva	-	5/9	18
Luksemburg	3	6	15
Madžarska	-	5	20
Malta	-	5	18
Nemčija	-	7	19
Nizozemska	-	6	19
Poljska	3	7	22
Portugalska	-	5/12	21
Slovaška	-	10	19
Slovenija	-	8,5	20
Španija	4	7	16
Švedska	-	6/12	25
Romunija	-	9	19
Velika Britanija	-	5	17,5

Vir: <http://evropa.gov.si/evropomocnik>, 2008

Naslednja skupina davkov, ki jim države članice EU namenijo posebno pozornost, predvsem z vidika davčne konkurence, so neposredni davki oziroma obdavčitev pravnih oseb z davkom na dohodek pravnih oseb in obdavčitev fizičnih oseb z dohodnino.

Pri harmonizaciji obdavčevanja posameznikov je bilo največ razprav usmerjenih predvsem na obdavčevanje obresti in dividend. Leta 2003 je bil sprejet dogovor, da morajo biti obresti obdavčene v matični državi po njenih pravilih. Ta dogovor zavezuje banke v državah članicah, da obveščajo davčne uprave vseh varčevalcev o doseženih obrestih svojih zavezancev. Podobno načelo velja za obdavčevanje dividend (Klun, 2007, 94).

Za zagotavljanje uresničevanja načel harmonizacije davkov je nujno administrativno sodelovanje davčnih uprav.

V primeru obdavčevanja z dohodnino je v zadnjih letih kar nekaj držav znižalo najvišje mejne davčne stopnje, posebej pa so se znižale mejne davčne stopnje v nižjih dohodninskih razredih. Tako so se mejne davčne stopnje znižale na Finskem, v Franciji, na Irskem, v Italiji, Luksemburgu in Nemčiji ter na Nizozemskem in Portugalskem, med novimi članicami pa na Slovaškem. Na področju obdavčevanja posameznikov je sprejeto priporočilo, da naj se države izogibajo dvojnemu obdavčevanju s podpisovanjem medsebojnih sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju (Klun, 2007, 95).

V naslednja tabeli so prikazane najvišje mejne davčne stopnje pri dohodnini članic EU v letu 2007.

Tabela 5: Najvišje mejne davčne stopnje pri dohodnini v EU 27 za leto 2007

Država članica	Najvišja mejna davčna stopnja pri dohodnini
Avstrija	50
Belgija	50
Bolgarija	24
Ciper	30
Češka	32
Danska	59
Estonija	43
Finska	50,46
Francija	40
Grčija	40
Irska	41
Italija	43
Latvija	25
Litva	27
Luksemburg	38,95
Madžarska	40
Malta	35
Nemčija	47,48
Nizozemska	52
Poljska	40
Portugalska	42
Slovaška	19
Slovenija	41
Španija	43
Švedska	56,55
Romunija	16
Velika Britanija	40
EU 27	38,68
EU 15	40,24

Vir: Eurostat, Taxation trends in the European Union, 2008

V tabeli je prikazano, da najvišja mejna davčna stopnja pri dohodnini v Sloveniji kljub znižanju v letu 2007 presega povprečno stopnjo v petnajsterici in sedemindvajseterici.

Države članice EU so ohranile nadzor nad sprejemanjem in izvajanjem davčne politike tako na področju davka od dohodkov pravnih oseb kot tudi na področju dohodnine. Pri obeh obstaja popolna nacionalna suverenost držav članic in tako so v EU različni sistemi obdavčevanja dohodka pravnih oseb in dohodnine. Davka sta v državah članicah različna, kar pomeni, da ni enotnega, usklajenega sistema posameznega davka niti skupne politike držav članic na tem področju obdavčitev. Tako imajo države članice različno obdavčitev dohodkov pravnih in fizičnih oseb z različnimi rešitvami na področju obravnavanja prihodkov, odhodkov, oprostitev, olajšav, obračuna ter z različnimi davčnimi stopnjami. Vse države članice pa morajo upoštevati skupna načela EU, med drugimi tudi načelo o svobodnem ustanavljanju podjetij, in sprejete akte sekundarnega prava EU, kot so uredbe, direktive in drugi predpisi sekundarnega prava (Bohorič in Oštir, 2006, 41).

Znan je podatek, da je povprečje odstotka obdavčitve dobička podjetij v novih članicah za tretjino nižje kot v petnajsterici starih članic EU. V novih članicah naj bi bila obdavčitev še v letu 2004 v povprečju 20-odstotna, v starih članicah pa kar 30-odstotna. Da problem ni ravno majhen, dokazujejo obtožbe nekaterih pomembnejših članic EU, da gre v primeru novih članic za davčno nelojalno konkurenco. Nove države članice očitno s pridom izkoriščajo možnost večje davčne svobode na področju neposrednih obdavčitev.

V naslednji tabeli je prikazana višina davčnih stopenj davka od dohodkov pravnih oseb v EU od leta 1995 do 2008. Da bi se izognili nepreglednosti zaradi velike količine podatkov, so davčne stopnje prikazane le za leta 1995, 2000, 2005 in 2008. Iz tabele tako ni razvidno, v katerem letu so se v posamezni državi članici povišale oziroma znižale davčne stopnje, razvidno pa je znižanje oziroma povišanje davčnih stopenj v celotnem opazovanem obdobju.

Tabela 6: Najvišje upoštevane davčne stopnje davka od dohodka pravnih oseb v EU v letih 1995, 2000, 2005 in 2008

Država članica	1995	2000	2005	2008	Razlika 2008-1995
Avstrija	34,5	34	25	25	–9
Belgija	40,2	40,2	34	34	–6,2
Bolgarija	40	32,5	15	10	–30
Ciper	25	29	10	10	–15
Češka	41	31	26	21	–20
Danska	34	32	28	25	–9
Estonija	26	26	24	21	–5
Finska	25	29	26	26	1
Francija	36,7	37,8	35	34,4	–2,2
Grčija	40	40	32	25	–15
Irska	40	24	12,5	12,5	–27,5
Italija	52,2	41,3	37,3	31,4	–20,8
Latvija	25	25	15	15	–10
Litva	29	24	15	15	–14
Luksemburg	40,9	37,5	30,4	29,6	–11,3
Madžarska	19,6	19,6	17,5	21,3	1,6
Malta	35	35	35	35	0
Nemčija	56,8	51,6	38,7	29,8	–27
Nizozemska	35	35	31,5	25,5	–9,5
Poljska	40	30	19	19	–21
Portugalska	39,6	35,2	27,5	26,5	–13,1
Slovaška	40	29	19	19	–21
Slovenija	25	25	25	22	–3
Španija	35	35	35	30	–5
Švedska	28	28	28	28	0
Romunija	38	25	16	16	–22
Velika Britanija	33	30	30	30	–3
EU 27	35,3	31,9	25,5	23,6	–11,7
EU 15	37,4	35,3	29	26,5	–10,9

Vir: Eurostat, Taxation trends in the European Union, 2008

Da se države zavedajo davčne konkurence, je razvidno iz prejšnje tabele. V večini držav, kjer so bile stopnje davka visoke, so se te stopnje znižale. Med starimi članicami sta to stopnjo najbolj znižali Irska in Nemčija, opazno pa še Italija, Grčija in Portugalska.

V EU je bil torej dosežen zadovoljiv napredek na področju posrednih davkov. Struktura davka na dodano vrednost in trošarina sta danes harmonizirani, zato ti davki ne povzročajo več odločilnih ovir za delovanje enotnega tržišča.

Resnejši problemi pa ostajajo na področju neposrednih davkov. Čeprav so bile prve namere o poenotenju neposrednih davkov vsebovane že v Rimski pogodbi leta 1957, bo pot do poenotenja neposrednih davkov po mnenju strokovnjakov še zelo dolga. Pomembno pa je, da je dozorelo spoznanje, da so poenoteni neposredni davki bistven element enotnega tržišča EU.

2.5 Pregled neposrednih in posrednih davkov v Sloveniji

Davke lahko klasificiramo na različne načine. Najpodrobnejšo klasifikacijo uporablja Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD). Naloga komiteja za fiskalne zadeve je primerjati različne davčne sisteme držav članic, zato je pripravil klasifikacijo davkov OECD in navodilo za njihovo razlago (Verlag Dashöfer, 2008, 4).

Delitev davkov je izpeljana glede na različna merila, na primer po:

- periodičnosti: redni in izredni;
- načinu določanja višine davka: kvotitetni in kontingentni davki;
- namenu porabe: splošni in namenski davki;
- davčnem zavezancu: osebni in subjektivni davki.

V teoriji in praksi najpogosteje uporabljena delitev je po načinu pobiranja: neposredni (direktni) in posredni (indirektni) davki.

Večina teoretikov neposredne davke opredeljuje kot tiste davke, pri katerih bo davčni zavezanec neposredno nosil breme davka, oziroma kot davke, pri katerih sta davčni zavezanec in davčni plačnik ista oseba. Mednje prištevamo davke na dohodek, donos in premoženje. Pri posrednih davkih pa končni nosilec davčnega bremena ni davčni zavezanec, ampak je breme preneseno na nekoga drugega (po navadi končnega kupca). Med posredne davke štejemo davke na promet proizvodov in storitev, carine in trošarine.

2.5.1 Neposredni davki v Sloveniji

Slovenski davčni sistem pozna naslednje neposredne davke (Gubenšek, 2007, 3, 4):

- dohodnino,
- davek od dohodkov pravnih oseb,
- davek na izplačane plače,
- posebni davek na določene prejemke,
- premoženjski davek (davek na vodna plovila, davek na dediščine in darila, davek od premoženja, davek na dobitke od iger na srečo, nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča, odškodnino za spremembo namembnosti kmetijskega zemljišča).

Tako za neposredne kot posredne davke so značilne prednosti in slabosti.

Prednosti neposrednih davkov so naslednje (Klun, 2007, 11):

- večja pravičnost, saj bolje izpolnjujejo načelo ekonomske sposobnosti ter omogočajo lažje izpolnjevanje horizontalne in vertikalne izenačenosti;
- davčni zavezanci natančno vedo, kolikšna je njihova davčna obveznost in kdaj jo morajo plačati, poleg tega pa davka ne morejo prevaliti na nekoga drugega;
- neposredni davki sicer znižajo realni dohodek, vendar dopuščajo svobodno odločitev o tem, kako uporabiti ves preostali dohodek;
- vsebujejo neke vrste stabilizator, saj ugodna gospodarska rast povzroči povečanje dohodkov, višji dohodki pa so bolj obdavčeni, kar delno nevtralizira ekspanzijo in nasprotno.

Slabosti neposrednih davkov pa so (Klun, 2007, 11) naslednje:

- večinoma so kompleksni, saj se za zagotavljanje načela pravičnosti uporabljajo različne davčne stopnje in vrste olajšav, to pa obenem zvišuje tudi stroške izpolnjevanja davčnih obveznosti in večji odpor do plačevanja davkov (utaje);
- višje davčne stopnje za višje dohodke negativno vplivajo na povečevanje delovnih naporov;
- psihološko močno učinkujejo, saj se te davčne obveznosti davkoplačevalci dosti bolj zavedajo.

2.5.2 Posredni davki v Sloveniji

Slovenski davčni sistem pozna naslednje posredne davke (Gubenšek, 2007, 3):

- davek na dodano vrednost,
- davek na promet nepremičnin,
- davek na motorna vozila,
- trošarine,
- carine,
- davek od prometa zavarovalnih poslov.

Glavne prednosti posrednih davkov so (Klun, 2007, 11):

- manjše možnosti utajevanja;
- manjši psihološki učinek, saj se jih plačniki po navadi ne zavedajo, ker je davek že vračunan v ceno;
- če se za nakup ne odločimo, smo hkrati sprejeli tudi odločitev, da ne plačamo davka;
- po navadi niso kompleksni, zato povzročajo nižje stroške pobiranja in izpolnjevanja davčnih obveznosti.

Slabosti posrednih davkov pa so (Gubenšek, 2007, 9):

- nepravičnost in asocialnost davkov (visoko obdavčene nujne življenjske potrebščine na primer najmočnejše prizadenejo kupno moč šibkejših slojev prebivalstva);

- zaradi množičnosti obdavčitve davčni zavezanec ne more vselej vplivati na njihovo višino, ker se določenim izdelkom ne more odpovedati (na primer hrani);
- zaradi lastnosti prevajanja vplivajo na proizvodnjo in porabo narodnega gospodarstva ter na prerazdelitev davčnega bremena.

3 DAVČNA REFORMA V SLOVENIJI

3.1 Davčni sistem v Sloveniji do leta 1991

Do leta 1991 je bila Slovenija del Jugoslavije, za katero je bilo značilno centralnoplansko gospodarstvo. Vloga davčnega sistema v centralnoplanskem gospodarstvu je povsem drugačna kot v tržnem. Davčni sistem v centralnoplanskem gospodarstvu poleg tega, da z davki pobere količino sredstev, ki je potrebna za financiranje proračunskih izdatkov, odraža tudi močno vlogo države pri oblikovanju in določanju cen ter prevladujoče lastništvo kapitala. Jugoslavija je poleg držav Srednje in Vzhodne Evrope s centralnoplanskim gospodarstvom posnemala davčni sistem Sovjetske zveze, za katerega so značilni netransparentnost, nerazvita davčna administracija, neenako obravnavanje davčnih zavezancev in dogovarjanje o davčnih obveznostih podjetij. Davčni prihodki so bili večinoma sestavljeni iz davkov na dobiček, prometnih davkov in davkov na plače (Steinbacher in Steinbacher, 2005, 11).

Davek na dobiček je bil visok in progresiven. Davčna obveznost je bila pogosto odvisna od sposobnosti in moči posameznikov pri lobiranju in določitvi višine davka. Dejstvo je, da je država lahko pobirala finančna sredstva podjetij, kolikor je želela, saj ni bila le pobiralka davkov, ampak tudi lastnica gospodarstva.

Davek na promet proizvodov je imel obliko prometnega davka. To je bil enofazni davek, ki se je obračunal v zadnji fazi, ko se je storitev ali proizvod prodal končnemu potrošniku. Prometni davek se je uporabljal predvsem za obdavčitev proizvodov, manj pa za storitve.

Davek na plače in plačilne liste so plačevala podjetja. Uporabljal se je za plačilo izdatkov socialnega zavarovanja. Osnova za obračun in plačevanje davka so bile plače z vsemi dodatki (Steinbacher in Steinbacher, 2005, 12).

Davčni sistem Jugoslavije je bil sestavljen iz zveznega proračuna, republiških proračunov in številnih proračunov samoupravnih interesnih skupnosti in skladov. Proračunska bilanca je bila izjemno decentralizirana in razčlenjena. Zvezni proračun je bil omejen na financiranje

nalog državne uprave, vojske, izvoza in razvoja nerazvitih regij (na primer Kosova). Drugo financiranje je potekalo na podlagi samoupravnih interesnih skladov, s čimer se je skušal ustvariti vtis o neposrednem dogovarjanju in nevpletanju države. Ustanovljene so bile različne samoupravne interesne skupine in skladi na področju kulture, zdravstva, otroškega varstva, izobraževanja in znanosti, energetike, komunale, gospodarstva in drugih področjih. Med posameznimi davčnimi institucijami praviloma ni bilo medsebojne koordinacije. Tako financiranje je dopuščalo možnosti zlorab in ni omogočalo vodenja učinkovite davčne politike.

Zvezna oblast je določala le obdavčevanje prometa proizvodov in storitev. Posamezne republike so same določale vrsto, višino in druge lastnosti davkov. Zvezni proračun se je v glavnem financiral iz prometnega davka, carin republiških prispevkov in prispevkov za razvoj Kosova (Steinbacher in Steinbacher, 2005, 15).

Konec osemdesetih in na začetku devetdesetih let 20. stoletja je postal centralnoplanski sistem v Jugoslaviji nevzdržen. Ukrepi, ki sta jih sprejeli takratna Mikulićeva in Markovićeva vlada, niso prinesli rezultatov, zato je bil propad države in sistema neizogiben.

3.2 Obdobje od začetka tranzicije do vstopa Slovenije v Evropsko unijo

Obdobje tranzicije je čas ekonomsko-političnih sprememb, ko je propadu centralnoplanskega gospodarstva sledila tranzicija v tržno gospodarstvo. Gre torej za proces izgradnje kapitalističnega sistema po propadu socialističnega sistema.

Propad centralnoplanskega gospodarstva je v tranzicijskih državah pomenil tudi propad davčnega sistema, ki je v socializmu temeljil na netržnih temeljih, zato je bila potreba po celostni reformi davčnega sistema nujna (Steinbacher in Steinbacher, 2005, 16).

V primerjavi z drugimi socialističnimi državami Srednje in Vzhodne Evrope, v katerih se je začelo obdobje tranzicije, je imela Slovenija še dodatne ovire. Prehod je v Sloveniji potekal vzporedno z osamosvojitvenim procesom in oblikovanjem lastne države. Za vse tranzicijske

države je značilno, da so se soočale z visoko inflacijo in s padanjem BDP. Poleg tega se je Slovenija soočala z izgubo jugoslovanskega trga, s problemi vzpostavljanja lastnega gospodarskega sistema in institucij, z izgubo vezi, ki jih je imelo slovensko gospodarstvo s tujino na podlagi jugoslovanskih posrednikov in institucij. Morda pa je bila to dodatna motivacija za hitrejše prilagajanje evropskim normam.

Po izvedenih reformah je sistem še vedno dopuščal možnost izvajanja intervencionistične politike. Tako so imela nekatera podjetja poseben status in so bila oproščena plačevanja določenih dajatev ali pa so prejemale določene subvencije, ki so preprečile propad podjetij, hkrati pa upočasnila postopke prestrukturiranja. Razvil se je sistem, ki je dopuščal, da so se spodbude dodeljevale podjetjem, ki so jih najmanj zaslužila (Steinbacher in Steinbacher, 2005, 19).

Temeljni cilj reforme je bil ustanovitev enotne davčne službe. Po osamosvojitvi leta 1991 je naloge Službe družbenega knjigovodstva Jugoslavije v celoti prevzela Služba družbenega knjigovodstva Republike Slovenije (SDK). V letu 1992 je bila v sestavi Ministrstva za finance ustanovljena Republiška uprava za javne prihodke (RUJP). V letu 1994 je pravno nasledstvo nad Službo družbenega knjigovodstva prevzela Agencija Republike Slovenije za plačilni promet, nadziranje in informiranje (APPNI). Tega leta je bil izdan zakon o računskem sodišču in Računsko sodišče Republike Slovenije je začelo delovati prvega januarja 1995. Dobilo je pooblastilo za nadziranje celotnega poslovanja javnega sektorja v delu, ki se nanaša na rabo sredstev javnih financ in tudi zasebnega sektorja. Obdavčitev, pobiranje, izterjavo in nadziranje davkov fizičnih oseb in samostojnih podjetnikov je opravljal RUJP, za pravne osebe pa je bil pristojen APPNI. Zaradi povečevanja davčne nediscipline in vedno večjega števila davčnih zavezancev je bilo treba vzpostaviti enotno davčno službo. Tako je državni zbor 20. marca 1996 sprejel Zakon o davčni službi (Ur. l. RS, št. 18/1996 – ZDS), na podlagi katerega imamo v Sloveniji od 1. julija 1996 Davčno upravo Republike Slovenije (DURS). ZDS v 2. členu določa naloge davčne službe, ki so:

- odmerjanje, obračunavanje, pobiranje in izterjava davkov;
- opravljanje davčnega nadzora nad davčnimi zavezanci;
- vodenje davčnih postopkov;
- vodenje in vzdrževanje davčnega registra in davčnih evidenc;

- evidentiranje plačevanja davkov;
- organiziranje in vodenje davčnega informacijskega sistema;
- izterjava denarnih kazni;
- izvajanje programov izpopolnjevanja in usposabljanja delavcev davčne uprave;
- promoviranje plačevanja davkov kot državljanske vrednote;
- opravljanje drugih nalog, določenih z zakonom oziroma z drugimi predpisi.

Proces izvajanja davčnih reform med državami Srednje in Vzhodne Evrope ni bil enoten. Z uveljavitvijo dohodnine, davka na dohodek podjetij in davka na dodano vrednost je Madžarska prva uvedla reforme že konec osemdesetih let 20. stoletja. Druge države so z začetkom počakale vse do devetdesetih let. V Sloveniji se je davčna reforma začela izvajati takoj po osamosvojitvi z uvedbo dohodnine v letu 1991, ki je obdavčila osebne prejemke fizičnih oseb, dohodke iz kmetijstva, dohodke iz dejavnosti, dohodke iz kapitala, dohodke iz premoženja in dohodke iz premoženjskih pravic. Z davčnimi spremembami se je celoten sistem centraliziral, ustanovila se je centralna davčna uprava, počasi pa so se uveljavljali novi davki. Nova pravila so obenem pomenila konec odvajanja proračunskih sredstev v zvezni proračun Jugoslavije, ki je bil v Beogradu. V letu 1992 so bili najpomembnejši davčni viri dohodnina (15,7 %), prometni davek (24,1 %) in prispevki za socialno varnost (43 %) (Steinbacher in Steinbacher, 2005, 19).

Konec leta 1990 je Slovenija temeljito reformirala davčni sistem. Odpravila je sistem samoupravnih javnih financ, ki ni imel enotnega proračuna in davčne politike. Da bi dosegli večjo preglednost, so bili ukinjeni vsi prispevki razen:

- prispevka za pokojninsko in invalidsko zavarovanje,
- prispevka za zdravstveno zavarovanje in
- prispevka za zaposlovanje.

To so bili prvi koraki k odpravljanju nepreglednosti davčnega sistema, saj so podjetja v obdobju jugoslovanskih samoupravnih financ po podatkih takratnega republiškega sekretariata za finance plačevala sedeminštirideset davkov in prispevkov (Kopač, 1991, 10).

Zaradi boljše preglednosti je najprej prikazan pregled davkov v davčnem sistemu Slovenije, pripravljen na podlagi ekonomske klasifikacije davčnih prihodkov v okviru javnofinančnih

tokov, postopna uveljavitev in predstavitev posameznih pomembnejših vrst davkov pa je predstavljena v nadaljevanju.

Tabela 7: Pregled davkov v davčnem sistemu Slovenije

Davki na dohodek in dobiček	- dohodnina - davek od dobička pravnih oseb
Prispevki za socialno varnost	- prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje - prispevki za zdravstveno zavarovanje - prispevki za zaposlovanje - prispevki za porodniški dopust
Davki na plačilno listo in delovno silo	- davek na izplačane plače - posebni davek na določene prejemke
Davki na premoženje	- davki na nepremičnine - davki na premičnine - davki na dediščine in darila - davki na promet nepremičnin in na finančno premoženje
Domači davki na blago in storitve	- davek na dodano vrednost - trošarine - davek na promet motornih vozil - davki na posebne storitve (davek na igre na srečo, davek od prometa zavarovalnih poslov)
Davki na mednarodno trgovino in transakcije	- carine - druge uvozne in izvozne dajatve
Drugi davki	- pozneje plačani odloženi davki - pozneje vplačani ukinjeni davki in prispevki - drugi davki

Vir: Steinbacher in Steinbacher, 2005, 38–46

Z uvedbo davčne reforme, sprejete konec leta 1990, je Slovenija sprejela svojo zakonodajo na področju davkov. V sklopu navedene reforme so bili sprejeti Zakon o dohodnini (Ur. l. RS, št. 48/1990), Zakon o davku od dobička pravnih oseb (Ur. l. RS, št. 48/1990), Zakon o prispevkih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje (Ur. l. RS, št. 48/1990) in Zakon o financiranju javne porabe (Ur. l. RS, št. 48/1990).

3.2.1 Dohodnina

Obdavčitev dohodkov fizičnih oseb je eno izmed temeljnih poglavij obdavčevanja v vseh državah. Zakon o dohodnini je začel veljati prvega januarja 1991. Dohodnina je progresivni davek od dohodkov fizičnih oseb in je v sklopu sprejete davčne zakonodaje največja sprememba, saj je bila z njim uvedena sintetična obdavčitev, kar pomeni obdavčitev vseh dohodkov fizične osebe ne glede na vir pridobivanja z eno vrsto davka.

Pred letom 1991 so bili dohodki fizičnih oseb obdavčeni cedularno, kar pomeni obdavčitev vsakega dohodka posebej in dokončno. Zakon je med davčnimi zavezanci povzročil kar nekaj zmede in nejasnosti. Treba je bilo sprejeti nov bruto princip na letno osnovo, na kateri temelji dohodnina, v primerjavi s starim načinom obdavčitve po neto principu in mesečno.

Poimenovanje posameznih davkov se je ohranilo, popolnoma pa je bil spremenjen njihov pomen. Plačevanje davka od osebnih prejemkov, davka od dohodkov iz dejavnosti in davka od dohodka iz kmetijstva med letom je pomenilo le akontiranje enega davka – dohodnine (Kopač, 1991, 14).

Do leta 1994 je v skladu z 10. členom zakona o dohodnini dohodninska lestvica vsebovala pet razredov s stopnjami 19, 28, 35, 40 in 45 odstotkov. S sprejetjem novega Zakona o dohodnini (Ur. l. RS, št. 71/1993 – Zdoh) je bila leta 1994 uvedena nova davčna lestvica, ki je vsebovala šest davčnih razredov, s stopnjami 17, 35, 37, 40, 45 in 50 odstotkov, razredi pa so bili širši. Taka lestvica je bila sprejeta z namenom razbremenitve socialno šibkega dela prebivalstva in večje obremenitve davčnih zavezancev z višjimi dohodki.

V letu 1997 so prenehale veljati postopkovne določbe zakona o dohodnini. Obračunavanje in plačevanje dohodnine od tedaj naprej ureja Zakon o davčnem postopku (Ur. l. RS, št. 18/1996).

Z namenom razbremenitve socialno šibkega dela prebivalstva je bil uveden tudi Zakon o izjemnem znižanju davčne obveznosti (Ur. l. RS, št. 44/2000), ki je veljal za leti 1999 in 2000 in je dovoljeval znižanje davčne obveznosti tistim zavezancem za dohodnino, katerih bruto dohodek v letu 1999 oziroma 2000 ni presegel 45 odstotkov povprečne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji. Zakon je prinesel na eni strani razbremenitev najnižjih dohodkovnih razredov, na drugi strani pa izpad prihodkov proračuna iz naslova dohodnine. Znižanje dohodnine se je lahko uveljavljalo le pri letni odmeri dohodnine, kar pomeni, da je morala država ob koncu leta temu delu davčnih zavezancev vračati preveč vplačano dohodnino.

3.2.2 Davek od dobička pravnih oseb

Republika Slovenija je obdavčitev dobička pravnih oseb uvedla s prvo davčno reformo z zakonom o davku od dobička pravnih oseb, ki je bil sprejet leta 1990 in se je začel uporabljati prvega januarja 1991. Uvedba tega zakona je pomenila uskladitev sistema davka od dobička pravnih oseb z davčnimi sistemi v tržnih gospodarstvih.

Spremembe gospodarskega sistema po letu 1990, kot sta nova ureditev statusnih vprašanj gospodarskih subjektov v Zakonu o gospodarskih družbah (Ur. l. RS, št. 30/1993) in uvedba uporabe računovodskih standardov pri vodenju poslovnih knjig in izdelavi letnih poročil, ter rezultati spoznanj v zvezi s sistemom obdavčitve dobička pravnih oseb so narekovali tudi sprejem novega Zakona o davku od dobička pravnih oseb (Ur. l. RS, št. 72/1993 – ZDDPO), ki je bil sprejet leta 1993 in se je uporabljal od prvega januarja 1994. Novele tega zakona so bile sprejete leta 1995 (Ur. l. RS, št. 20/1995), leta 1996 (Ur. l. RS, št. 34/1996) in leta 2002 (Ur. l. RS, št. 108/2002) (Drobnič, Šircelj, Lampič, Tomc in Wakounig, 2004, 8).

Leta 1996 je bil sprejet Zakon o davčnem postopku (Ur. l. RS, št. 18/1996), ki je tako kot v ZDoh razveljavil tudi procesne določbe ZDDPO.

3.2.3 Davek na dodano vrednost

Slovenija se je s sprejetjem Zakona o davku na dodano vrednost (Ur. l. RS, št. 89/1998) na davčnem področju pridružila številnim državam, ki promet blaga in storitev obdavčujejo z davkom na dodano vrednost. S sprejetjem tega zakona je bil uresničen do tedaj najobsežnejši in najbrž tudi najzahtevnejši zakonodajni in izvedbeni projekt na davčnem področju v Sloveniji. Z njim je bila uresničena tako imenovana druga faza davčne reforme, ki je bila načrtovana od leta 1991. Uveljavitev davka na dodano vrednost je pomenila enega izmed pomembnejših korakov približevanja slovenske zakonodaje evropski, saj je zakon v osnovnih izhodiščih prilagojen direktivam EU (Beč, Šircelj in Vraničar, 1999, 5).

Davek na dodano vrednost teoretiki označujejo kot sodoben način obdavčevanja prometa blaga in storitev. Je vsefazni prometni davek, kar pomeni, da je obračunan in plačan v vsaki fazi prometa, vendar pa se davek kot vstopni DDV vrača tistim, ki so zavezanci za DDV. Obdavčitev temelji na fakturirani realizaciji in kreditni metodi obračuna. Glavna značilnost kreditne metode obračuna davčne obveznosti je, da davčni zavezanec obračunanega davka ne plača državi v višini, kot ga je izkazal na izdanih računih, ampak le razliko med tem davkom in davkom, ki so mu ga zaračunali dobavitelji za nabavljeno blago in njemu opravljene storitve. V končni fazi se tako davek prevale na potrošnika (Maver, Zupančič in Dončič, 2003, 15).

V zgodovini davkov ni znan noben davek, ki bi v tridesetih letih od njegove prve praktične uporabe tako močno osvojil večino pravnih redov. Prva država, ki je uzakonila davek na dodano vrednost, je bila Danska leta 1967. Od držav v Srednji in Vzhodni Evropi je davek na dodano vrednost prva uzakonila Madžarska leta 1988.

3.3 Vstop Slovenije v Evropsko unijo

Slovenija je 1. maja 2004 postala polnopravna članica EU. Od tega dne je Slovenija formalno zavezana k spoštovanju evropskega pravnega reda in smernic. Vstop Slovenije v EU je eden izmed razlogov za spreminjanje davčne zakonodaje. Spremembe v davčnem sistemu pa v tem

obdobju zahtevajo tudi razvojni problemi. Vlada mora z ustrezno davčno zakonodajo ustvariti pogoje, ki bodo zagotavljali kakovostno gospodarsko rast, ki bo temeljila na znanju, idejah in novi tehnologiji. Le tako bi lahko zmanjšali zaostanek v produktivnosti slovenskega gospodarstva.

Tako je bila v letu 2004 sprejeta dolgo napovedovana davčna reforma, katere priprava je potekala deset let. V nekaj mesecih so bili sprejeti:

- Zakon o dohodnini (Ur. l. RS, št. 54/2004 – ZDoh-1);
- Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (Ur. l. RS, št. 40/2004 – ZDDPO-1);
- Zakon o davčnem postopku (Ur. l. RS, št. 54/2004 – ZDavP-1);
- Zakon o davčni službi (Ur. l. RS, št. 57/2004 – ZDS-1).

Sprejeta davčna zakonodaja prinaša zakone, od katerih dva določata delovanje davčnih postopkov in davčne uprave, druga dva pa zajemata delovanje neposrednih davkov, davka od dohodkov pravnih oseb in dohodnine.

Navedeni zakoni so bili sprejeti v letu 2004 z začetkom veljavnosti prvega januarja 2005.

Najpomembnejše spremembe pri dohodnini so bile:

- razširitev dohodka na svetovni dohodek (obdavčevanje dohodkov, zasluženih doma in v tujini);
- obdavčevanje nekaterih drugih virov (na primer obresti na varčevanje);
- zniževanje nekaterih neposrednih olajšav (olajšava za izdatke),
- znižanje posrednih olajšav (na primer znižanje normiranih stroškov pri avtorskih honorarjih in najemninah);
- znižanje števila razredov;
- nižja mejna davčna stopnja za najnižji razred (Klun, 2007, 21).

Davek od dobička pravnih oseb se je preimenoval v davek od dohodka pravnih oseb in uvaja:

- natančno opredelitev odhodkov;
- zniževanje amortizacijske stopnje;
- praktično odpravljanje investicijskih olajšav (Klun, 2007, 21).

Novi ZDavP-1 je dokončno uskladi zakonodajo s področja davčnega postopka z direktivami EU, ki določajo obveznost izmenjave podatkov in urejajo medsebojno upravno pomoč med davčnimi organi EU na področju DDV, trošarin, carinskih dajatev, kmetijskih dajatev in neposrednih davkov (Davčni bilten, 2004, 3).

Novi ZDS-1 ureja organizacijo in delovanje davčne službe in je usklajen z novim zakonom, ki ureja davčni postopek (ZDavP-1), ter s spremembami, ki so bile sprejete na področju organizacije davčne uprave, na področju pravic in obveznosti javnih uslužbencev ter na področju prekrškov in inšpekcijskega nadzora (http://www.mf.gov.si/slov/mediji/2004/spor6_29_04_04.htm, 2008).

3.4 Davčne reforme v obdobju od leta 2005 do 2007

Davčna reforma, sprejeta v letu 2004, ni ponudila ustrezne rešitve, ki bi potrjevala razvojno vizijo reforme. Naša davčna zakonodaja je šla v nasprotno smer kot davčne reforme v drugih državah članicah EU, kjer poenostavljajo davčni sistem, znižujejo davčne stopnje, povečujejo olajšave za razvoj in spodbujajo konkurenčnost gospodarstva. Davčna reforma ni bila dovolj pripravljena, predvsem pa je bila preveč komplicirana, da bi lahko bila učinkovita. Davčna reforma je postavila napačne prioritete, ko je najbolj obremenila srednji razred, najbolj so bili razbremenjeni tisti z najnižjimi dohodki, delno pa tudi tisti z najvišjimi (Kovač, 2005, 42).

V letu 2005 je vlada ustanovila dve delovni skupini za reformiranje davčnega sistema: naloga prve delovne skupine pod vodstvom dr. Marka Kranjca je bila preučiti možnosti popravkov zakonodaje, druga delovna skupina pod vodstvom dr. Jožeta P. Damijana pa naj bi izvedla temeljitejšo prenovo davčnega sistema. Še v istem letu je prišlo do popravkov davčnih zakonov, ki so začeli veljati od prvega januarja 2006. Davčne novosti v letu 2006 so prinesle spremembe Zakona o dohodnini (Ur. l. RS, št. 53/2005 – ZDoh-1C) in ponovne spremembe Zakona o dohodnini (Ur. l. RS, št. 115/2005 – ZDoh-1D), Zakona o davčnem postopku (Ur. l. RS, št. 109/2005 – ZDavP-1B), Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (Ur. l. RS, št. 108/2005 – ZDDPO-1B), Zakona o davku na dodano vrednost (Ur. l. RS, št. 108/2005 – ZDDV-F) in Zakona o davku na izplačane plače (Ur. l. RS, št. 108/2005 – ZDIP-D).

ZDoh-1C uvaja spremembe na področju akontiranja dohodnine za študentsko delo. Najpomembnejše spremembe, ki jih je prinesel ZDoh-1D, pa so bile pri dohodnini s cedularnim obdavčenjem nekaterih dohodkov in spremembami nekaterih olajšav.

Spremembe ZDDPO-1B so bile manjše. Najpomembnejša novost, ki jo je prinesla novela ZDDV-F, je uvedba posebne ureditve obračunavanja DDV po plačani realizaciji. S temi spremembami zakona je bil manjšim davčnim zavezancem (s prometom do 50 mio. tolarjev), ki opravljajo promet blaga in storitev le v Sloveniji, omogočeno obračunavanje DDV po plačani realizaciji.

Spremembe ZDavP-1B so prinesle nekaj poenostavitev, znižale so se zamudne obresti (skoraj za polovico), določen je bil način odplačevanja dolga in podaljšana doba odplačevanja dolga (z 12 na 24 mesecev), uveden pa je bil tudi novi institut samoprijave, ki naj bi davčne zavezanca spodbudil k temu, da bi ob morebitnih ugotovljenih nepravilnostih v davčni napovedi ali obračunu davka te nepravilnosti sporočili davčnemu uradu. Razbremenitev gospodarstva s stroški dela pa naj bi prinesle spremembe ZDIP-D. Davek na izplačane plače se je v letu 2006 znižal za petino, postopno se je zniževal tudi v letu 2007 in se znižuje še v letu 2008, prvega januarja 2009 pa bo v celoti ukinjen.

V letu 2006 je prenovljena strokovna skupina pripravljala dodatne spremembe in reforme na področju davčne zakonodaje. Razmišljala je tudi o uvedbi enotne davčne stopnje (EDS), vendar pa se to ni uresničilo. Novo davčno reformo predstavlja paket sedmih novih davčnih zakonov, ki so začeli veljati prvega januarja 2007 in predstavljajo glavnino davčne zakonodaje. Med njimi so:

- Zakon o davčnem postopku – ZdavP-2 (Ur. l. RS, št. 117/2006),
- Zakon o davku na dodano vrednost – ZDDV-1 (Ur. l. RS, št. 117/2006),
- Zakon o davku na vodna plovila – ZDVP (Ur. l. RS, št. 117/2006),
- Zakon o dohodnini – Zdoh-2 (Ur. l. RS, št. 117/2006),
- Zakon o davku na promet nepremičnin – ZDPN-2 (Ur. l. RS, št. 117/2006),
- Zakon o davku na dediščine in darila – ZDDD (Ur. l. RS, št. 117/2006),
- Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb – ZDDPO-2 (Ur. l. RS, št. 117/2006).

3.5 Namen in cilji zadnje reforme

Davčna reforma naj bi razbremenila ljudi in podjetja, ustvarila konkurenčni davčni sistem, poenostavila predpise in olajšala izpolnjevanje obrazcev. S svojimi rešitvami naj bi pozitivno vplivala tako na gospodarstvo kot na povečanje blaginje ljudi, z njo pa bi dosegli večjo motiviranost za delo in pridobivanje znanja.

Temeljni cilji davčnih sprememb so:

- zagotoviti socialno vzdržen sistem (socialni položaj ljudi z najnižjimi dohodki se ne sme poslabšati);
- znižati stroške dela (nižja davčna obremenitev podjetij s stroški plač bi sprostila potrebna denarna sredstva za raziskave in razvoj, za naložbe v novo tehnologijo in proizvodne programe ter zaposlovanje);
- ustvariti konkurenčno davčno okolje s poenostavitvami predpisov o obdavčitvi pravnih oseb (tako ustvarjeno okolje bi spodbujalo gospodarske subjekte k doseganju t. i. lizbonskih ciljev, med katerimi so vlaganje v raziskave in razvoj, inovacije, zaposlovanje visokoizobražene delovne sile in prestrukturiranje gospodarstva, da bo proizvodnja tehnološko intenzivnejša in dodana vrednost višja);
- povečati pravno varnost s spremembami davčnega postopka (z večjo preglednostjo predpisov bi bila zagotovljena večja pravna varnost zavezancev, saj naj bi vsak vnaprej vedel, katere davke in koliko jih bo plačeval);
- znižati stroške podjetjem s poenostavitvami obračunov in plačevanja davkov (s preglednostjo davčnega postopka, z večjo pravno varnostjo zavezancev in s poenostavitvijo davčnih postopkov bi se zmanjšalo administrativno breme davčnemu organu in zavezancu za davek, kar naj bi spodbudilo večje prostovoljno izpolnjevanje davčnih obveznosti);
- poenostaviti predpise in tako povečati njihovo razumljivost (z jasno davčno zakonodajo bi vsak zavezanec razumel, kdaj in koliko mora plačati, dohodninski obrazci pa bi bili pregledni in vnaprej izpolnjeni) (Urad Vlade RS za informiranje, 2006, 3).

4 VPLIV DAVČNE REFORME NA OBDAVČITEV SAMOSTOJNEGA PODJETNIKA IN DRUŽBENIKA GOSPODARSKE DRUŽBE

Večina davčnih zakonov velja tako za družbenika gospodarske družbe kakor tudi za samostojnega podjetnika, kar pomeni, da spremembe na oba vplivajo enako. Tako na primer sprememba ZDIP-D enako vpliva na poslovni izid enega ali drugega, če oba zaposlujeta delavce. Razlika med njima pa nastane pri obdavčitvi dobička, saj za obdavčitev dobička samostojnega podjetnika ne velja ista zakonodaja kot za obdavčitev družbenika gospodarske družbe.

V nadaljevanju sta predstavljena primerjalni prikaz obdavčitve samostojnega podjetnika in družbenika gospodarske družbe ter vpliv davčne reforme na njuno obdavčitev, predvsem z vidika vpliva zakonodaje, ki določa obdavčitev dohodka pravnih oseb in velja za gospodarsko družbo, in dohodninsko zakonodajo, ki določa obdavčitev samostojnega podjetnika.

Za analitični prikaz vpliva reforme na izplačani dohodek samostojnega podjetnika in družbenika gospodarske družbe je treba ugotoviti davčne obveznosti obeh. Da bi ugotovili višino neto izplačila in višino davčne obveznosti družbenika in samostojnega podjetnika ob enaki višini ustvarjenega bruto dobička pred obdavčitvijo, lahko predpostavimo, da:

- oba ustvarita enak dohodek pred obdavčitvijo, ki v našem primeru znaša 20.000 evrov;
- je družbenik v gospodarski družbi stoddotni lastnik kapitala, kar pomeni, da je lastnik enoosebne družbe z omejeno odgovornostjo; družbenik je direktor oziroma poslovodja te družbe, zato v družbi ni zaposlen, ampak kot lastnik zasebne družbe, ki ne prejema plače, obračunava in plačuje prispevke na podlagi 15. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. RS, št. 106/1999) od zavarovalne osnove, in ne od plače;
- samostojni podjetnik in družbenik obračunata prispevke od enake osnove, tako sta dobička pred obdavčitvijo obeh enaka in primerljiva, saj družbenik ne obračuna svoje plače, ki bi davčno osnovo gospodarske družbe znižala;

- je davčna osnova samostojnega podjetnika obdavčena po dohodninski zakonodaji;
- je davčna osnova družbenika enoosebne družbe najprej obdavčena po zakonodaji, ki določa obdavčitev dohodka pravnih oseb, nato pa po dohodninski zakonodaji, saj lahko predpostavimo, da si družbenik celotni ostanek dobička po obdavčitvi z davkom od dohodka pravnih oseb izplača;
- so bile v obdobju od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2007 upoštevane vse spremembe zakonodaje, ki vplivajo na izračune, prikazane v raziskavi.

4.1 Vpliv davčne reforme na obdavčitev samostojnega podjetnika v letih 2005, 2006 in 2007

Pri izračunu obdavčitve samostojnega podjetnika so bile upoštevane naslednje predpostavke:

- dobiček, ugotovljen za poslovne namene in davčne namene, je enak;
- v izračunu so upoštevane maksimalno dovoljene investicijske olajšave, ki jih določa dohodninska zakonodaja v posameznih letih; olajšave za investicije so zajete zaradi postopnega zmanjševanja do popolne ukinitve teh olajšav v letu 2007.

Predpostavimo lahko, da je višina vlaganj v investicije v vseh letih enaka, prikazana pa je v naslednji tabeli.

Tabela 8: Višina vlaganj v investicije in izračun višine dovoljenih olajšav po letih (v EUR)

Investicijske olajšave, samostojni podjetnik	Višina vlaganj v investicije	leto 2005		leto 2006		leto 2007	
		%	znesek	%	znesek	%	znesek
Naložbe v neopredmetena osnovna sredstva	5000	30	1500	20	1000	0	0
Naložbe v zgradbe	30.000	30	9000	20	6000	0	0
Naložbe v opremo, od tega:	15.000						
v pisarniško opremo	5000	0	0	0	0	0	0
v proizvodne naprave in stroje	10.000	30	3000	20	2000	0	0
Skupaj	50.000		13.500		9000		0

Vir: Raziskava 2008

Pri ugotavljanju neto letne osnove za obdavčitev samostojnega podjetnika je upoštevana splošna olajšava po letih, kot je prikazana v naslednji tabeli.

Tabela 9: Višina splošne olajšave za leta 2005, 2006 in 2007

Splošna olajšava	2005	2006	2007
v SIT	564.400	604.330	-
v EUR	2355	2522	2800

Vir: Raziskava 2008

Pri ugotavljanju neto letne osnove za obdavčitev samostojnega podjetnika je upoštevana olajšava za različne izdatke, na podlagi katere je mogoče davčno osnovo znižati za dva odstotka. Ker je samostojni podjetnik fizična, in ne pravna oseba, je obdavčen le z dohodnino, in ne z davkom od dohodkov pravnih oseb kot pravne osebe. Pri izračunu je uporabljena dohodninska lestvica iz zakona o dohodnini, veljavna v posameznem poslovnem letu. Podatki

za leti 2005 in 2006 so zaradi preglednejše primerjave preračunani iz tolarjev v evre po tečaju 239,640 tolarja za evro.

Tabela 10: Obdavčitev samostojnega podjetnika v letih 2005, 2006 in 2007 (v EUR)

Samostojni podjetnik/leto		2005	2006	2007
Obdavčitev dohodka samostojnega podjetnika				
Dohodek pred obdavčitvijo		20.000	20.000	20.000
Naložbene olajšave		13.500	9000	0
Splošna olajšava		2355	2522	2800
Dvoodstotna olajšava – računi		400	400	0
Osnova za obdavčitev		3745	8078	17.200
Lestvica za dohodnino (2005)				
nad do stopnja davka	osnova			
0 5425 16 %	3745	599		
5425 10.599 33 %	0	0		
10.599 21.449 38 %	0	0		
21.449 43.106 42 %	0	0		
43.106 50 %	0	0		
	3745			
Lestvica za dohodnino (2006)				
nad do stopnja davka	osnova			
0 5539 16 %	5539		886	
5539 10.822 33 %	2539		838	
10.822 21.899 37 %	0		0	
21.899 44.012 41 %	0		0	
44.012 50 %	0		0	
	8078			
Lestvica za dohodnino (2007)				
nad do stopnja davka	osnova			
0 6800 16 %	6800			1088
6800 13.600 27 %	6800			1836
13.600 41 %	3600			1476
	17.200			
Dohodnina, skupaj		599	1724	4400
Neto izplačilo samostojnemu podjetniku		19.401	18.276	15.600

Vir: Raziskava 2008

Ugotovitve so naslednje:

- neto izplačilo je bilo najvišje v letu 2005, kar pomeni, da je bila v tem letu davčna obremenitev najnižja;
- zaradi znižanja naložbenih olajšav v letu 2006 se je povišala osnova za obdavčitev; pri nespremenjeni dohodninski lestvici za prva dva razreda (16 % in 33 %) se je davek povišal, neto izplačilo samostojnemu podjetniku pa se je znižalo;
- zaradi ukinitve naložbenih olajšav v letu 2007 se je osnova za obdavčitev kljub povišani splošni olajšavi bistveno povišala, posledično pa se je obdavčitev kljub spremenjenim dohodninskim razredom povečala in zmanjšala neto izplačilo.

Graf 2: Plačani davki in neto dobiček samostojnega podjetnika v letu 2005

Vir: Raziskava 2008

Graf 3: Plačani davki in neto dobiček samostojnega podjetnika v letu 2006

Vir: Raziskava 2008

Graf 4: Plačani davki in neto dobiček samostojnega podjetnika v letu 2007

Vir: Raziskava 2008

Iz grafičnega prikaza obdavčitve samostojnega podjetnika, ki je v vseh treh letih ustvaril isti dobiček in namenil isti obseg sredstev za vlaganja v investicije, je razvidno, da delež dobička, ki ga pobere država, iz leta v leto narašča. Višje plačilo davkov je izključno posledica sprememb davčne zakonodaje.

4.2 Vpliv davčne reforme na obdavčitev družbenika gospodarske družbe v letih 2005, 2006 in 2007

Da bi ugotovili davčne obveznosti družbe z omejeno odgovornostjo, je treba upoštevati zakonodajo, ki določa obdavčitev dohodkov pravnih oseb. Po ugotovljenem bruto dobičku je za ugotovitev davčne osnove upoštevana le olajšava za investicije. Davek od dohodkov pravnih oseb je obračunan v odstotku, ki ga za posamezno poslovno leto določa zakon. Predpostavke pri obračunu davka od dohodka pravnih oseb so naslednje:

- dobiček, ugotovljen za poslovne in davčne namene, je enak;
- po obračunanem davku od dohodka pravnih oseb se celotni ostanek dobička izplača družbeniku;
- v izračunu so upoštevane maksimalne zakonsko dovoljene investicijske olajšave v posameznih letih; olajšave za investicije so zajete zaradi postopnega zmanjševanja do popolne ukinitve teh olajšav v letu 2007; predpostavljam, da je višina vlaganj v investicije v vseh letih enaka, prikazana pa je v naslednji tabeli.

Tabela 11: Višina vlaganj v investicije in izračun višine dovoljenih olajšav po letih (v EUR)

Investicijske olajšave družbe z omejeno odgovornostjo	Višina vlaganj v investicije	leto 2005		leto 2006		leto 2007	
		%	znesek	%	znesek	%	znesek
Naložbe v neopredmetena osnovna sredstva	5000	40	2000	10	500	0	0
Naložbe v zgradbe	30.000	20	6000	0	0	0	0
Naložbe v opremo, od tega:	15.000						
v pisarniško opremo	5000	20	1000	0	0	0	0
v proizvodne naprave in stroje	10.000	40	4000	10	1000	0	0
Skupaj	50.000		13.000		1500		0

Vir: Raziskava 2008

Da bi ugotovili davčne obveznosti družbenika, ki dobi izplačan dobiček tekočega leta, je treba upoštevati dohodninski zakon, in sicer podvrsto dohodnine, to je davek od dohodka iz premoženja oziroma v letu 2007 davek od dohodka iz kapitala.

ZDoh-1, ki je začel veljati prvega januarja 2005, v 79. členu določa, da se kot dividenda šteje vsaka razdelitev dohodka imetniku deleža premoženja. Davčna osnova je dosežena dividenda (80. člen), ki se zniža za 35 odstotkov, če gre za izplačilo iz kapitalske družbe (102. člen). Obdavčitev v tem letu je še vedno odvisna od dohodninskega razreda posameznega družbenika, ki je lahko obdavčen tudi po najvišji možni, to je 50-odstotni stopnji. V letu 2006 je bila s spremembami ZDoh-1D določena nova, 20-odstotna davčna stopnja, ki je dokončna. Davčna osnova od dohodka iz premoženja pa je dosežena dividenda. ZDoh-2, ki je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 117/2006 in velja od prvega januarja 2007, obravnava dividende in druge dohodke, dosežene na podlagi lastniškega deleža, v 90. členu. Dividende spadajo v podvrsto dohodnine, imenovane dohodek iz kapitala. Tudi od dohodkov iz kapitala se dohodnina obračuna in plača od osnove po 20-odstotni stopnji in se šteje kot dokončni davek. Spremembe dohodninskega zakona pri obdavčitvi dividend so upoštevane pri izračunu obdavčitve družbenika gospodarske družbe.

Tabela 12: Obdavčitev družbenika gospodarske družbe v letih 2005, 2006 in 2007 (v EUR)

Gospodarska družba/leto	2005	2006	2007
Obdavčitev dohodka pravnih oseb			
Dohodek pred obdavčitvijo	20.000	20.000	20.000
Naložbene olajšave	13.000	1500	0
Davčna osnova	7000	18.500	20.000
Davek od dohodka pravnih oseb	(25 %) 1750	(25 %) 4625	(23 %) 4600
Za izplačilo neto dobička družbeniku	18.250	15.375	15.400
Obdavčitev neto dobička družbenika kot dohodka iz premoženja oziroma dohodka iz kapitala			
Leto 2005 (dohodninska lestvica)			
splošna olajšava	2355		
dvo odstotna olajšava – računi	365		
35-odstotno zmanjšanje osnove (4. odstavek 102. člena ZDoh-1)	6388		
Osnova za dohodnino oz. davčni odtegljaj	9143		
nad do stopnja davka			
0 5425 16 %	868		
5425 10.599 33 %	1227		
10.599 21.449 38 %			
21.449 43.106 42 %			
43.106 50 %			
Obračunana dohodnina v letu 2005, skupaj	2095		
Leto 2006 (cedularno – 20 %, dohodek iz premoženja, kot podvrsta dohodnine)		3075	
Leto 2007 (cedularno – 20 %, dohodek iz kapitala, kot podvrsta dohodnine)			3080
Davki (na dohodek in dohodnina), skupaj	3845	7700	7680
Neto izplačilo edinemu družbeniku	16.155	12.300	12.320

Vir: Raziskava 2008

Ugotovitve so naslednje:

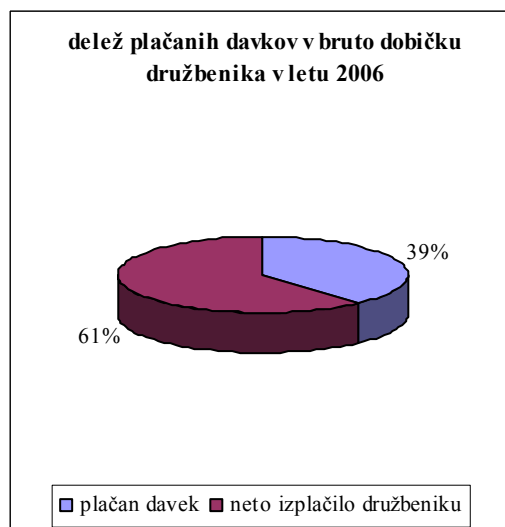
- neto izplačilo je bilo najvišje v letu 2005, kar pomeni, da je bila v tem letu davčna obremenitev najnižja;
- v letu 2006 se je neto izplačilo znižalo oziroma se je povišala davčna obremenitev;
- v letu 2007 je bilo neto izplačilo družbenika skoraj enako oziroma je bilo malo višje kot v letu 2006, kar pomeni, da se je efektivna obdavčitev rahlo znižala; v primeru, ki je predstavljen, je nižja davčna stopnja v letu 2007 (23-odstotna) ublažila učinek ukinjene investicijske olajšave, cedularna obdavčitev neto izplačanega dobička družbeniku pa je bila v obeh letih 20-odstotna in dokončna.

Graf 5: Plačani davki in neto dobiček družbenika v letu 2005

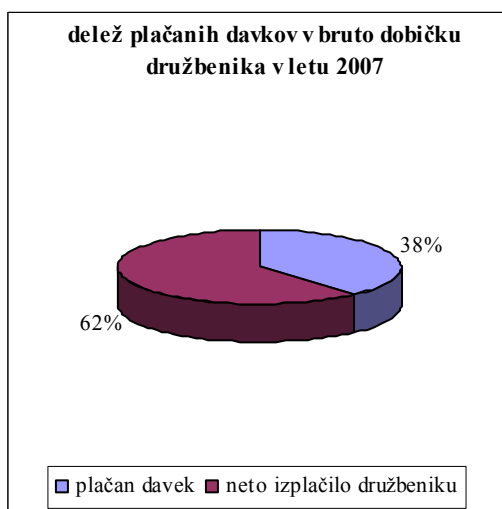
Vir: Raziskava 2008

Graf 6: Plačani davki in neto dobiček družbenika v letu 2006

Vir: Raziskava 2008

Graf 7: Plačani davki in neto dobiček družbenika v letu 2007

Vir: Raziskava 2008

Prejšnji grafi prikazujejo porast plačanih davkov v letu 2006 v primerjavi z letom 2005, nato pa v letu 2007 skoraj nespremenjen delež davkov v bruto dobičku, zaradi spremenjenega načina obdavčevanja dividend in drugih dohodkov, doseženih na podlagi lastniškega deleža,

ki so v letu 2006 in 2007 obdavčeni z 20-odstotno davčno stopnjo, plačani davek pa je dokončni in se ne vključuje več v letno dohodninsko napoved, kot se je še v letu 2005.

4.3 Primerjava efektivne obdavčitve samostojnega podjetnika in družbenika gospodarske družbe

V nadaljevanju je analizirana efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika ob enakem dobičku v različnih letih in ob različnem dobičku v letu 2007. Namen analize je ugotoviti, ali je bil učinek davčne reforme na poslovanje družbenika enoosebne družbe in samostojnega podjetnika enak. To je mogoče ugotoviti z izračunom efektivne davčne stopnje za oba poslovna subjekta.

Efektivna davčna stopnja je dejanska, stvarna, resnična davčna stopnja, ki jo izračunamo tako, da:

- pri družbeniku gospodarske družbe izračunamo delež celotnega plačanega davka (vsoto plačanega davka od dohodka pravnih oseb in dohodnine) v celotnem dobičku;
- pri samostojnem podjetniku izračunamo delež plačanega davka od dohodka iz dejavnosti (dohodnino) v celotnem dobičku.

Efektivno davčno stopnjo torej izračunamo (Kolenc et al., 2005, 16) tako:

$$\text{dejanska (efektivna) davčna stopnja} = \frac{\text{celoten plačani davek}}{\text{dohodek pred obdavčitvijo}}$$

Efektivna davčna stopnja je lahko zelo drugačna od statutarne, tj. zakonsko določene. Enaki sta le, če je dohodek pred obdavčitvijo enak davčni osnovi. Ker je davčna osnova zaradi koriščenja olajšav, ki so lahko določene kot fiksni ali proporcionalni znesek, po navadi nižja od dohodka pred obdavčitvijo, je efektivna davčna stopnja nižja od zakonsko določene.

Pri analizi učinkov davkov so pomembne prav učinkovne davčne stopnje, ker se zavezanci odločajo za prilagajanje davkom glede na učinkovne, in ne statutarne stopnje (Kranjec, 2003, 99).

4.3.1 Efektivna obdavčitev ob enakem dobičku v letih 2005, 2006 in 2007

Za izračun učinkovne davčne stopnje gospodarske družbe in samostojnega podjetnika sem uporabil izračune iz tabel 10 in 12, ki prikazujeta izračun davka od dohodka in dohodnine družbenika v enoosebni družbi in davka iz dejavnosti samostojnega podjetnika, ob pogoju, da sta oba v vseh treh letih ustvarila 20.000 evrov bruto dobička.

Tabela 13: Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika pri ustvarjenem bruto dobičku 20.000 evrov

Efektivna obdavčitev		Gospodarska družba					Samostojni podjetnik	
leto	dobiček	davek od dohodka pravnih oseb	dobiček, izplačan družbeniku	dohodnina na izplač. dobiček družbenika	celoten plačani davek	efektivna obdavčitev družbenika	plačilo dohodnine s. p.	efektivna obdavčitev s. p.
2005	20.000	1750	18.250	2095	3845	19	599	3
2006	20.000	4625	15.375	3075	7700	39	1724	9
2007	20.000	4600	15.400	3080	7680	38	4400	22

Vir: Raziskava 2008

Iz tabele je razvidno, da je davčna reforma vplivala tako na obdavčitev družbenika gospodarske družbe kot tudi na obdavčitev samostojnega podjetnika, saj se je pri obeh ob enakem dobičku v vseh treh letih učinkovna obdavčitev povišala. V obravnavanem primeru se je učinkovna obdavčitev družbenika v treh letih ob enakem dobičku povišala za 19 odstotnih točk (z 19 na 38 %), isto povišanje učinkovite obdavčitve pa ugotovimo tudi pri samostojnem podjetniku (s 3 na 22 %).

Da bi ugotovili, ali se ob vsaki spremembi višine bruto dobička učinkovna obdavčitev pri obeh poslovnih subjektih poveča enako, je bilo treba izračunati višino plačanih davkov družbenika

gospodarske družbe in samostojnega podjetnika pri ustvarjenem bruto dobičku 40.000 evrov in 60.000 evrov.

Tabela 14: Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika pri ustvarjenem bruto dobičku 40.000 evrov

Efektivna obdavčitev		Gospodarska družba					Samostojni podjetnik	
leto	dobiček	davek od dohodka pravnih oseb	dobiček, izplačan družbeniku	dohodnina na izplač. dobiček družbenika	celoten plačani davek	efektivna obdavčitev družbenika	plačilo dohodnine s. p.	efektivna obdavčitev s. p.
2005	40.000	6750	33.250	5613	12.363	31	7495	19
2006	40.000	9625	30.375	6075	15.700	39	9675	24
2007	40.000	9200	30.800	6160	15.360	38	12.600	31

Vir: Raziskava 2008

Pri ustvarjenem bruto dobičku 40.000 evrov se je efektivna obdavčitev družbenika gospodarske družbe od leta 2005 do 2007 povišala za sedem odstotnih točk (z 31 na 38 %), efektivna obdavčitev samostojnega podjetnika pa za 12 odstotnih točk (z 19 na 31 %).

Tabela 15: Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika pri ustvarjenem bruto dobičku 60.000 evrov

Efektivna obdavčitev		Gospodarska družba					Samostojni podjetnik	
leto	dobiček	davek od dohodka pravnih oseb	dobiček, izplačan družbeniku	dohodnina na izplač. dobiček družbenika	celoten plačani davek	efektivna obdavčitev družbenika	plačilo dohodnine s. p.	efektivna obdavčitev s. p.
2005	60.000	11.750	48.250	9204	20.954	35	15.727	26
2006	60.000	14.625	45.675	9075	23.700	39	18.127	30
2007	60.000	13.800	46.200	9240	23.040	38	20.800	35

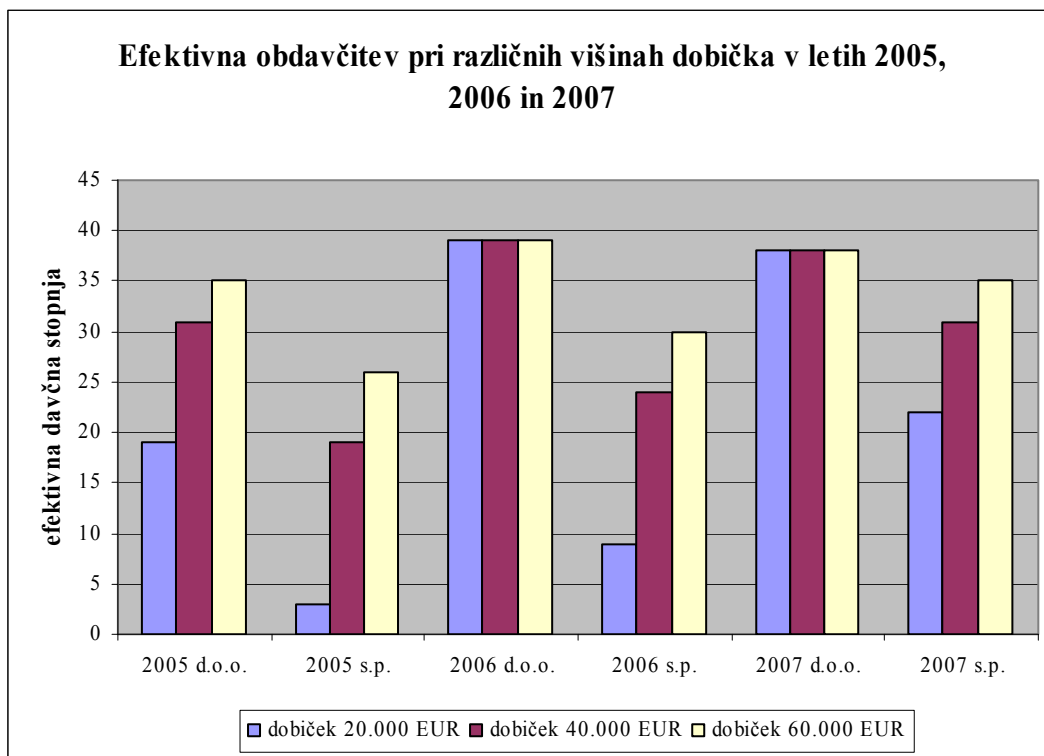
Vir: Raziskava 2008

Pri ustvarjenem bruto dobičku 60.000 evrov se je efektivna obdavčitev družbenika gospodarske družbe od leta 2005 do 2007 zvišala za tri odstotne točke (s 35 na 38 %), efektivna obdavčitev samostojnega podjetnika pa za devet odstotnih točk (s 26 na 35 %).

Na podlagi izračuna vpliva davčne reforme na poslovanje družbenika gospodarske družbe in samostojnega podjetnika je mogoče ugotoviti, da je rast efektivne obdavčitve višja pri nižjem dobičku oziroma, čim višji je dobiček, tem počasnejša je rast efektivne obdavčitve obeh gospodarskih subjektov.

Če podatke iz zadnjih treh tabel združimo v graf, ugotovimo, da sta bila v letu 2005 družbenik in samostojni podjetnik ob enakem dobičku obdavčena progresivno, kar pomeni, da je efektivna davčna stopnja odvisna od višine ustvarjenega dobička. V letih 2006 in 2007 je to veljalo le še za samostojnega podjetnika, družbenik gospodarske družbe pa je bil ne glede na višino dobička obdavčen po isti efektivni davčni stopnji.

Graf 8: Efektivna obdavčitev pri različnih višinah dobička v letih 2005, 2006 in 2007

Vir: Raziskava 2008

4.3.2 Efektivna obdavčitev ob različnih dobičkih v letu 2007

V prejšnjem razdelku je bilo ugotovljeno, da bi tako družbenik kot samostojni podjetnik, ki bi v letih 2005, 2006 in 2007 ustvarila enak bruto dobiček in za investicije namenila enaka sredstva, plačevala vsako leto več davka. To je izrazitejše predvsem pri poslovanju samostojnega podjetnika. Vpliv davčne reforme na poslovanje gospodarske družbe je v tem primeru povzročil padec efektivne obdavčitve v letu 2007 glede na leto 2006 (za 1 %), saj je učinek ukinjene davčne olajšave za investicije v letu 2007 ublažilo znižanje davčne stopnje davka od dohodka pravnih oseb (s 25 na 23 %).

Glede na dejstvo, da bo stopnja davka od dohodka pravnih oseb padala letno za en odstotek in se do leta 2010 ustalila pri 20 odstotkih, bodo morali poslovni subjekti s ciljem optimiziranja davčnih obveznosti tudi premisliti, v kakšni statusni obliki bodo poslovali – kot samostojni podjetnik ali kot družba z omejeno odgovornostjo. Optimiziranje davčnih obveznosti pomeni plačevanje čim nižjih dajatev, ne da bi bili pri tem kakor koli kršeni veljavni davčni predpisi.

Enako kot v primeru tabel 10 in 12, je bil izračunan plačani davek družbenika in samostojnega podjetnika pri različnih dobičkih v letu 2007, v naslednji tabeli pa je prikazana tudi efektivna obdavčitev obeh.

Tabela 16: Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika ob različnih dobičkih v letu 2007

Dobiček	G o s p o d a r s k a d r u Ź b a					Samostojni podjetnik	
	davek od dohodka pravnih oseb	dobiček, izplačan družbeniku	dohodnina na izplač. dobiček družbenika	celoten plačani davek	efektivna obdavčitev družbenika	plačilo dohodnine s. p.	efektivna obdavčitev s. p.
20.000	4600	15.400	3080	7680	38,4	4400	22,0
40.000	9200	30.800	6160	15.360	38,4	12.600	31,5
60.000	13.800	46.200	9240	23.040	38,4	20.800	34,7
80.000	18.400	61.600	12.320	30.720	38,4	29.000	36,3
100.000	23.000	77.000	15.400	38.400	38,4	37.200	37,2
120.000	27.600	92.400	18.480	46.080	38,4	45.400	37,8
140.000	32.200	107.800	21.560	53.760	38,4	53.600	38,3
160.000	36.800	123.200	24.640	61.440	38,4	61.800	38,6
180.000	41.400	138.600	27.720	69.120	38,4	70.000	38,9

Vir: Raziskava 2008

V primeru gospodarske družbe je najprej obračunan davek od dohodkov pravnih oseb po stopnji 23 odstotkov, od dobička, ki se izplača družbeniku, pa je treba v skladu z 90. členom ZDoh-2 plačati 20-odstotni davek od dohodka iz kapitala, ki spada v podvrsto dohodnine in se šteje kot dokončni davek. Celoten plačani davek je vsota davka od dohodkov pravnih oseb in dohodnine. Obe davčni stopnji (za davek od dohodka in davek od dohodka iz kapitala) sta sorazmerni (proporcionalni), kar pomeni, da sta ne glede na velikost dobička enaki. Kot je

razvidno iz tabele 16, je družbenik gospodarske družbe obdavčen z 38,4-odstotno efektivno davčno stopnjo, ne glede na velikost ustvarjenega dobička.

Obdavčitev samostojnega podjetnika pa je odvisna od dohodninskega razreda, v katerega spada posamezni podjetnik. Pri njegovi obdavčitvi je treba upoštevati ZDoh-2, in sicer podvrsto dohodnine, to je davek od dohodka iz dejavnosti. Davčna stopnja je progresivna (rastoča, postopno napredujoča), kar pomeni, da odstotek davka raste ali pada z rastjo ali s padanjem višine ustvarjenega dobička.

Primerjava efektivne davčne stopnje gospodarske družbe in samostojnega podjetnika torej kaže, da je samostojni podjetnik pri nizkem dobičku obdavčen manj kot gospodarska družba, pri visokem dobičku pa lahko tudi bolj kot gospodarska družba (Volšek, 2006, 29).

Katera pa je višina dobička, pri kateri sta efektivni stopnji obdavčitve samostojnega podjetnika in družbenika gospodarske družbe enaki? Iz prejšnje tabele je razvidno, da je efektivna obdavčitev družbenika 38,4-odstotna. Treba je izračunati še višino dobička in celoten plačani davek samostojnega podjetnika, če efektivna obdavčitev znaša 38,4 odstotka:

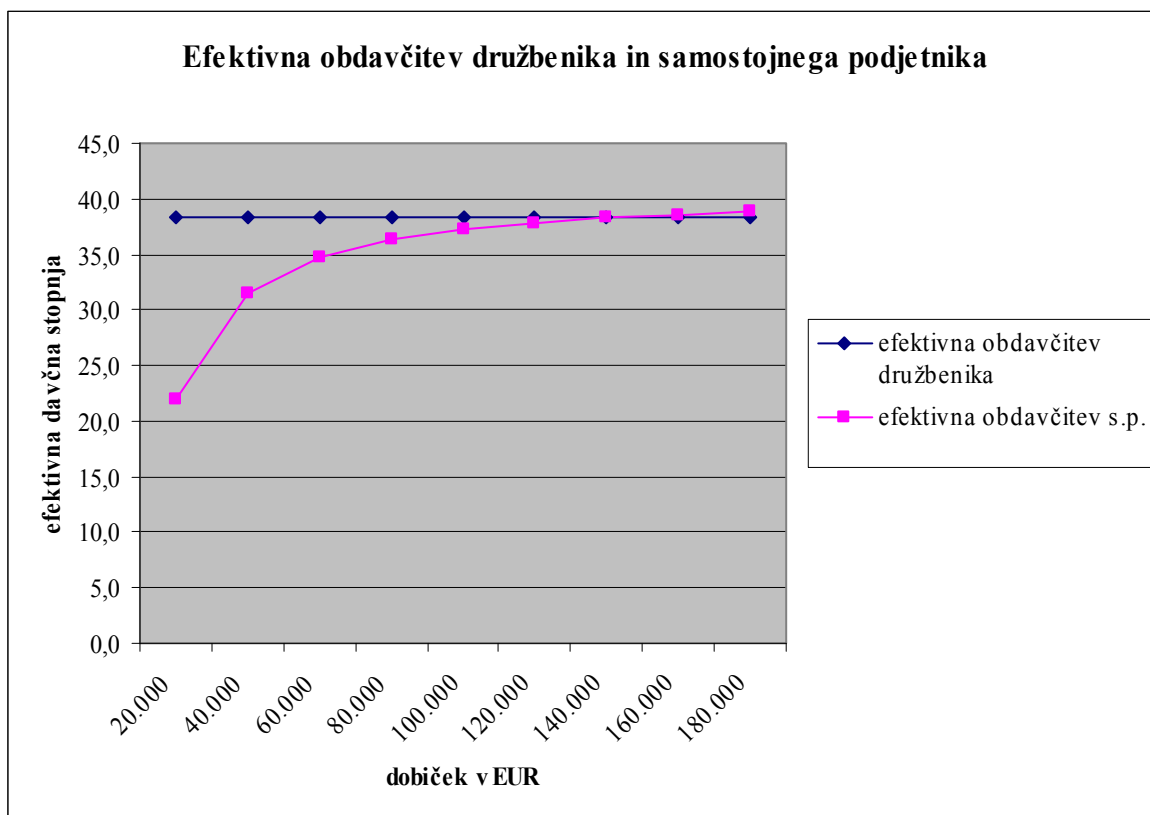
celoten plačani davek družbenika = efektivna davčna stopnja * dobiček

Celoten plačani davek samostojnega podjetnika je seštevek plačanega davka na ustvarjeni dobiček v posameznem dohodninskem razredu. Če upoštevamo dohodninsko lestvico za leto 2007, in ob predpostavki, da je celoten plačani davek družbenika enak celotnemu plačanemu davku samostojnega podjetnika, lahko izračunamo višino dobička.

Dobiček, pri katerem se obdavčitev družbenika gospodarske družbe in obdavčitev samostojnega podjetnika v predstavljenem primeru izenačita, znaša 146.154 evrov. Družbenik gospodarske družbe in samostojni podjetnik pri tem dobičku plačata enako višino davka, ki znaša 56.123 evrov. Če dobiček znaša manj kot 146.154, je obdavčitev ugodnejša za samostojnega podjetnika, če pa dobiček znaša več kot 146.154, je obdavčitev ugodnejša za družbenika gospodarske družbe.

Izračun je prikazan z naslednjim grafom.

Graf 9: Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika

Vir: Raziskava 2008

Spremembe v obdavčitvi oziroma davčni osnovi, ki jih je prinesla davčna reforma, so med drugim ukinile možnost zniževanja davčne osnove za investicijska vlaganja. V zadnjem desetletju je bil to eden izmed ključnih mehanizmov za optimiziranje davčne osnove samostojnih podjetnikov, saj je bilo dovoljeno znižanje davčne osnove za 40 odstotkov vloženih sredstev v investicije. Ta delež se je postopoma zniževal do leta 2006, v letu 2007 pa je bil v celoti ukinjen. Ob spremembi zakonodaje so še posebej prizadete panoge, ki so zaradi narave dela investicijsko intenzivnejše. Nova zakonodaja je sicer uvedla nove možnosti zniževanja davčne osnove za vlaganja v raziskave in razvoj, ki pa so namenjene le nekaterim, predvsem večjim podjetjem.

Zaradi navedenih sprememb, ki jih prinaša nova davčna zakonodaja, samostojni podjetniki vse pogosteje razmišljajo o prenosu dejavnosti s samostojnega podjetnika na kapitalsko

družbo, saj ponovno investiranje dobička, ki je predhodno obdavčen z 41 odstotki dohodnine, ni smiselno. Odločitev podjetnika o tem, ali se je smiselno preoblikovati v gospodarsko družbo, pa mora temeljiti na natančni davčni in računovodski analizi, s katero lahko potrdi, da mu preoblikovanje res prinaša davčno optimalnejši izid.

5 OCENA DAVČNE REFORME

Slovenija je po osamosvojitvi temeljito reformirala davčni sistem. Izvedene davčne reforme so jo pripeljale do točke, ko se lahko enakovredno primerja z razvitimi državami.

Glede na to, da so v diplomskem delu predstavljeni predvsem učinki davčne reforme od leta 2005 do 2007, se tudi v oceni davčne reforme osredinjam na to obdobje.

Glavne spremembe, ki smo jih davkoplačevalci doživeli zaradi spremenjene davčne zakonodaje, so bile sprejete na področju osebnih davkov oziroma dohodnine, davka na izplačane plače in davka od dohodka pravnih oseb. Spremembe davčne zakonodaje na področju dohodnine so poleg sprememb v letu 2005, ki so prinesle cedularno obdavčitev dividend, kapitalskih dobičkov in obresti, prinesle še zmanjšanje čezmerne progresivnosti in povišanja splošne olajšave.

Davek na izplačane plače se postopno znižuje in bo dokončno odpravljen v prihodnjem letu. Znižanje in ukinitvev davka nedvomno znižuje stroške dela v podjetjih. Spremembe davčne zakonodaje na področju davka od dohodkov pravnih oseb prinašajo davčno in administrativno razbremenitev podjetij in odpravo dvojnega obdavčevanja, prav tako pa tudi postopno zniževanje stopnje davka od dohodkov pravnih oseb s 25 na 20 odstotkov do leta 2010.

Z novo davčno zakonodajo se je s preglednostjo, preprostostjo in poenostavitvijo davčnih postopkov povečala pravna varnost davčnih zavezancev.

Ali vse te spremembe davčne zakonodaje vodijo k razbremenjevanju gospodarstva, povečevanju konkurenčnosti in zmanjševanju javnofinančnih izdatkov? Odgovor na finančne učinke izvedene reforme lahko poiščemo v podatkih Evropske komisije, ki tekoče spremlja davčne trende posameznih držav in EU kot celote.

Po teh podatkih je v Sloveniji obremenitev državljanov in podjetij z davki in s prispevki v BDP za leto 2006 znašala 39,1 odstotka. Vse od leta 2000, ko je znašala 38 odstotkov BDP, je delež obremenitve iz leta v leto naraščal in dosegel najvišjo raven v letu 2005, z 39,3-odstotnim deležem. V letu 2006 pa se je ta delež znižal za 0,2 odstotne točke na 39,1 odstotka BDP. S tem deležem je Slovenija med sedemindvajseterico v EU na desetem mestu, kar pomeni, da je med državami, v katerih je delež pobranih davkov in prispevkov v deležu BDP med višjimi. Vsekakor pa je znižanje davčne obremenitve za 0,2 odstotne točke dober znak v letu, ko se je ta v EU povprečno povečala za 0,6 odstotne točke.

Če pogledamo še podatke Evropske komisije o najvišji davčni stopnji pri dohodnini, ugotovimo, da so imeli najbogatejši državljani lani najvišjo stopnjo dohodnine, 41-odstotno, kar Slovenijo uvršča na enajsto mesto (skupaj z Irsko). Prihodki podjetij so letos v Sloveniji obdavčeni z 22-odstotno davčno stopnjo, po čemer se Slovenija uvršča na sredino lestvice držav EU. Iz statističnih podatkov EU je torej razvidno, kje je Slovenija v primerjavi z drugimi članicami EU.

Ker sem v diplomskem delu obravnaval le vpliv sprememb davčne zakonodaje na področju dohodnine in davka od dohodkov pravnih oseb na poslovanje samostojnega podjetnika in družbenika enoosebne gospodarske družbe, lahko podam svojo oceno, ki temelji na izračunih le za to področje davčne reforme.

Efektivna obdavčitev družbenika in samostojnega podjetnika se je ob enakih izhodiščih od leta 2005 do 2007 povečala. Glavni razlog povečanja je ukinitve investicijskih olajšav. Višja davčna obremenitev samostojnih podjetnikov in malih gospodarskih družb znižuje sposobnost prilagajanja tržnim razmeram, kar ni v skladu s temeljnimi cilji davčne reforme.

Vlada je sicer kot nadomestilo za ukinjene investicijske olajšave uzakonila novo davčno olajšavo, imenovano vlaganja v raziskave in razvoj. Od prvega januarja 2007 je pravnim osebam in samostojnim podjetnikom namreč omogočeno, da v davčnem obračunu uveljavljajo znižanje davčne osnove za vlaganja v raziskave in razvoj. S temi olajšavami država davčno stimulira dejavnosti raziskav in razvoja predvsem notranje raziskovalno-razvojne dejavnosti in nakupe raziskovalno-razvojnih storitev. Stroški, ki jih zavezanci lahko

zajamejo, so določeni v 6. členu Pravilnika o uveljavljanju davčnih olajšav za vlaganja v raziskave in razvoj (Ur. l. RS, št. 138/2006). Med njimi so:

- stroški dela oseb, ki sodelujejo pri konkretnih raziskovalnih oziroma razvojnih projektih v podjetju;
- stroški nakupa raziskovalno-razvojne opreme;
- stroški materiala in storitev, povezanih z raziskovalno-razvojno dejavnostjo;
- stroški izobraževanja, izključno za potrebe raziskovalnih oziroma razvojnih projektov;
- stroški, povezani z zaščito intelektualne lastnine.

Ta olajšava pa zaradi finančne šibkosti samostojnih podjetnikov in malih gospodarskih družb zanje ni zanimiva. Z olajšavo za vlaganja v raziskave in razvoj pa imajo veliko težav tudi podjetja, ki so finančno sposobna vlagati v te namene. Problematično je namreč dokazovanje, da je na primer neka tehnološka oprema nabavljena za raziskave in razvoj. Razlog za težave z dokazovanjem je nedorečena in ohlapna zakonodaja. Na podlagi tega je mogoče sklepati, da je sistem davčnih olajšav prilagojen tako, da bi to olajšavo koristilo kar najmanj podjetij.

Zapletenost dokazovanja olajšav povzroča povečevanje administriranja in dvojnega spremljanja stroškov raziskav in razvoja, kar je v nasprotju s cilji zadnje davčne reforme, ki naj bi razbremenila ljudi in podjetja, ustvarila konkurenčni davčni sistem, poenostavila predpise in olajšala izpolnjevanje obrazcev. Davčna reforma naj bi s svojimi rešitvami pozitivno vplivala tako na gospodarstvo kot tudi na povečanje blaginje ljudi, z dvigovanjem učinkovite obdavčitve družbenika in samostojnega podjetnika pa bodo učinki ravno nasprotni.

6 SKLEP

Nova davčna zakonodaja je pri nekaterih davčnih zavezancih povzročila večjo davčno obremenitev v primerjavi s prej veljavno zakonodajo. Pri tem imam v mislih predvsem obdavčitev dohodka pravne osebe in fizične osebe, ki opravlja dejavnost, če upoštevamo, da ne more več zniževati davčne osnove za vlaganja v osnovna sredstva. Zaradi tega se efektivna obdavčitev obeh poveča.

Vlada je razbremenitev zavezancev želela doseči s spremembami pri ugotavljanju davčne osnove (s priznavanjem oblikovanja rezervacij kot odhodka, z izvzemom določenih prihodkov iz osnove, s priznavanjem stroškov dela, vključno z bonitetami), z nižanjem davčnih stopenj in s hkratno odpravo olajšav za investicije. Ko se je vlada odločala med visoko davčno stopnjo in številnimi olajšavami na eni strani ter manj olajšavami in nižjo davčno stopnjo na drugi strani, se je odločila za slednjo. S tem je želela poenostaviti sistem obdavčitve in odpraviti davčno razbremenitev, ki so je bili deležni le zavezanci s pozitivno davčno osnovo.

Samostojni podjetniki in mala podjetja, na katerih sloni tudi simulacija obdavčitve v obravnavanem primeru, so premajhni in finančno prešibki, da bi bili sposobni vlagati v raziskave in razvoj, zato jim olajšava za raziskave in razvoj ne bo zmanjšala davčne obremenitve, ki jih ovira na domačem trgu in trgih EU. Z ukinitvijo olajšav za vlaganja v osnovna sredstva se je davčna obremenitev teh podjetij precej povečala, hkrati pa se je bistveno zmanjšala sposobnost prilagajanja tržnim razmeram.

Številni podjetniki šele zdaj, ko so oddali davčne obračune za leto 2007, ugotavljajo, kakšne so posledice leta 2006 odpravljenih davčnih olajšav za investicije. Prav zaradi tega je stekla vseslovenska akcija Obrtne zbornice Slovenije, ki je predsedniku vlade izročila 6814 telefaksov za podporo ponovni uvedbi investicijskih olajšav. Problematiko je v aprilu letošnjega leta obravnaval tudi državni svet, ki je finančnemu ministrstvu naložil proučitev vseh možnosti za vrnitev olajšav, ki najmanjšim gospodarskim subjektom omogočajo hitrejši razvoj in tehnološki napredek.

Ocenjujem, da bodo posledice večje davčne obremenitve, ki jo je povzročila veljavna davčna zakonodaja, vedno manjši interes širjenja proizvodnih in storitvenih zmogljivosti malih gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov, kar ne bo ugodno vplivalo na nadaljnji gospodarski razvoj Slovenije. Vrnitev investicijskih olajšav za mala podjetja in samostojne podjetnike bi spodbudila razvoj in gospodarsko rast. Tako bi bil lahko tudi ta segment davčnih zavezancev zadovoljen z davčno reformo.

Razlika v načinu obdavčitve samostojnega podjetnika in družbenika gospodarske družbe, ko je samostojni podjetnik pri nizkem dobičku obdavčen manj kot družbenik gospodarske družbe, pri visokem dobičku pa lahko tudi bolj kot družbenik gospodarske družbe spravlja podjetnika v dvom ali naj posluje kot samostojni podjetnik ali se preoblikuje v gospodarsko družbo.

Ob zaključku diplomskega dela ugotavljam, da je bila izbira teme pravilna. V raziskovalnem delu ugotovljeni negativni učinki ukinitve davčnih olajšav v letu 2007 bodo že v letu 2008 odpravljeni, saj je vlada v juliju predlagala, državni zbor pa sprejel Zakon o dopolnitvah zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (Ur. l. RS, št. 76/2008) in Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o dohodnini (Ur. l. RS, št. 78/2008).

S temi spremembami je ponovno uvedena investicijska olajšava v višini 20 odstotkov vlaganj, vendar je znesek davčne olajšave omejen na največ 20.000 evrov, od tega pa se v letu vlaganja lahko uveljavlja največ 10.000 evrov, 10.000 evrov pa v letu po tem letu. Pogoji za uveljavljanje davčne olajšave pa je, da v letu vlaganja samostojni podjetnik zaposluje vsaj enega delavca za polni delovni čas in gospodarska družba vsaj dva delavca za polni delovni čas. Ocenjujem, da taka rešitev z vidika pravičnosti davčnega sistema ni ustrezna, saj olajšave ne veljajo za samostojnega podjetnika, ki ne zaposluje delavcev, in gospodarsko družbo, ki zaposluje enega delavca.

Navedena olajšava, ki velja skoraj za vsa podjetja, bo imela zaradi svoje višine največji učinek prav pri samostojnih podjetnikih ter drugih mikropodjetjih in malih podjetjih. Iz tega sledi ugotovitev, da je vlada s spremembami davčne zakonodaje podprla malo gospodarstvo.

7 LITERATURA IN VIRI

7.1 Literatura

1. Beč, Nevenka, Šircelj, Andrej in Vraničar, Mateja. Zakon o davku na dodano vrednost s komentarjem. Gospodarski vestnik, Ljubljana 1999.
2. Bohorič, Maja in Oštir, Daša. Davki v podjetju. Inštitut za javne finance, Ljubljana, 2006.
3. Drobnič, Nada, Šircelj, Andrej, Lampič Tomc, Romana in Wakounig Marian. Zakon o davku od dohodka pravnih oseb, Uvodna pojasnila. GV Založba, Ljubljana, 2004.
4. Gubenšek, Marija. Davki v podjetju. Višja strokovna šola ACADEMIA Maribor, Maribor, 2007.
5. Klun, Maja. Davčni sistem. Fakulteta za upravo, Univerza v Ljubljani, Ljubljana, 2007.
6. Kolenc, Tatjana, Maučec, Matija in Slavič, Marija. Davki v podjetju. Ekonomska šola, Višja strokovna šola Murska Sobota, Murska Sobota, 2005.
7. Kopač, Janez. Davki po novem. ČZP Enotnost, Ljubljana, 1991.
8. Kovač, Bogomir. Davčna reforma – Quo vadis, revija Neprofitni management, št. 1, Založba Educa, 2005.
9. Kovač, Matjaž. Obdavčevanje svetovnega dohodka. Davčni inštitut, Maribor, 2004.
10. Kranjec, Marko. Davki in proračun. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2003.
11. Markovič-Hribernik, Tanja in Jagrič, Vita. Sistem javnih financ v Sloveniji. Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor, 2007.
12. Maver, Leonida, Zupančič, Mojca in Dončič Nada. Davek na dodano vrednost, Novosti, spremembe in dopolnitve ter sodna praksa. Oziris, Lesce, 2003.
13. Milost, Franko in Milunovič Vilma. Obdavčitev podjetij. Visoka šola za management, Koper, 2001.
14. Steinbacher, Matej in Steinbacher, Matjaž. Transformacija slovenskega davčnega sistema. Inštitut za civilizacijo in kulturo, Ljubljana, 2005.
15. Urad vlade za informiranje. Davčna reforma za boljši jutri. Ljubljana, 2006.

16. Verlag Dashöfer. Davki enostavno in jasno, Praktični vodič po davkih. Verlag Dashöfer, založba, d. o. o., Ljubljana, 2008.
17. Volšek, Nataša. Obdavčitev družbenikov in samostojnega podjetnika ob prenehanju podjetij po 1. januarju 2006. Revija Revizor št. 8/2006.
18. Žibert, Franc. Davčna teorija in politika. Visoka šola za upravljanje in poslovanje Novo mesto, Novo mesto, 2003.

7.2 Viri

1. Bilten javnih financ. Ministrstvo za finance. Ljubljana, maj 2008.
2. Davčni bilten. Ministrstvo za finance, Davčna uprava Republike Slovenije, Ljubljana, april 2004.
3. <http://evropa.gov.si/evropomocnik> (21. 6. 2008).
4. http://www.durs.gov.si/si/o_davcni_upravi_rs/organizacija_in_naloge_davcne_sluzbe/ (26. 8. 2007).
5. http://www.mf.gov.si/slov/mediji/2004/spor6_29_04_04.htm (28. 8. 2008).
6. Eurostat Statistical book, Taxation trends in the European Union, Main results. 2008 edition.
7. Ustava Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 33/1991.
8. Zakon o gospodarskih družbah. Uradni list RS, št. 30/1993.
9. Zakon o dohodnini. Uradni list RS, št. 48/1990.
10. Zakon o dohodnini (ZDoh). Uradni list RS, št. 71/1993.
11. Zakon o dohodnini (ZDoh-1). Uradni list RS, št. 54/2004.
12. Zakon o spremembi zakona o dohodnini (ZDoh-1C). Uradni list RS, št. 53/2005.
13. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o dohodnini (ZDoh-1D). Uradni list RS, št. 115/2005.
14. Zakon o dohodnini (ZDoh-2). Uradni list RS, št. 117/2006.
15. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o dohodnini (ZDoh-2B). Uradni list RS, št. 78/2008.
16. Zakon o izjemnem znižanju davčne obveznosti. Uradni list RS, št. 44/2000.
17. Zakon o davku od dobička pravnih oseb. Uradni list RS, št. 48/1990.

18. Zakon o davku od dobička pravnih oseb (ZDDPO). Uradni list RS, št. 72/1993.
19. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o davku od dobička pravnih oseb. Uradni list RS, št. 20/1995.
20. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o davku od dobička pravnih oseb (ZDDPO-B). Uradni list RS, št. 34/1996.
21. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o davku od dobička pravnih oseb (ZDDPO-C). Uradni list RS, št. 108/2002.
22. Zakon davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-1). Uradni list RS, št. 40/2004.
23. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-1B). Uradni list RS, št. 108/2005.
24. Zakon davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2). Uradni list RS, št. 117/2006.
25. Zakon o dopolnitvah zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2B). Uradni list RS, št. 76/2008.
26. Zakon o davčnem postopku (ZDavP). Uradni list RS, št. 18/1996.
27. Zakon o davčnem postopku (ZDavP-1). Uradni list RS, št. 54/2004.
28. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o davčnem postopku (ZDavP-1B). Uradni list RS, št. 109/2005.
29. Zakon o davčnem postopku (ZDavP-2). Uradni list RS, št. 117/2006.
30. Zakon o davčni službi (ZDS). Uradni list RS, št. 18/1996.
31. Zakon o davčni službi (ZDS-1). Uradni list RS, št. 57/2004.
32. Zakon o davčni službi (ZDS-1). Uradni list RS, št. 1/2007 – UPB2.
33. Zakon o financiranju javne porabe (ZFJP). Uradni list RS, št. 48/1990.
34. Zakon o javnih financah (ZJF). Uradni list RS, št. 79/1999.
35. Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV). Uradni list RS, št. 89/1998.
36. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o davku na dodano vrednost (ZDDV-F). Uradni list RS, št. 108/2005.
37. Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1). Uradni list RS, št. 117/2006.
38. Zakon o prispevkih za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo in zaposlovanje (ZPPIZ). Uradni list RS, št. 48/1990.
39. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Uradni list RS, št. 106/1999.
40. Zakon o spremembi in dopolnitvi zakona o davku na izplačane plače (ZDIP-D). Uradni list RS, št. 108/2005.

41. Zakon o davku na vodna plovila (ZDVP). Uradni list RS, št. 117/2006.
42. Zakon o davku na promet nepremičnin (ZDPN-2). Uradni list RS, št. 117/2006.
43. Zakon o davku na dediščine in darila (ZDDD). Uradni list RS, št. 117/2006.
44. Pravilnik o uveljavljanju davčnih olajšav za vlaganja v raziskave in razvoj. Uradni list RS, št. 138/2006.
45. Pravilnik o enotnem kontnem načrtu za proračun, proračunske uporabnike in druge osebe javnega prava. Uradni list RS, št. 54/2002.